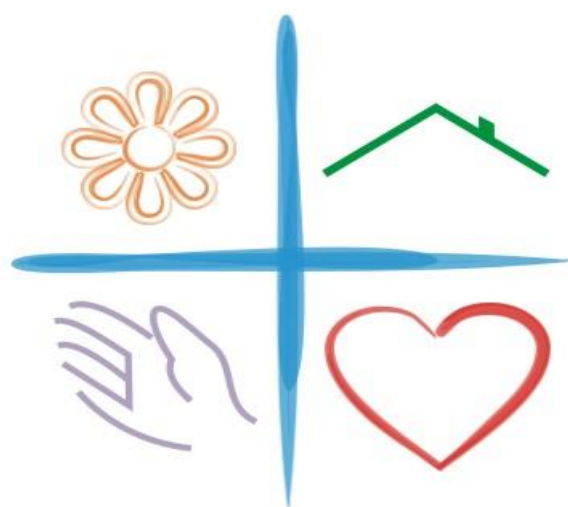

Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία

Ετήσια Έκθεση 2023

Περιλαμβάνεται και κείμενο
εύκολης ανάγνωσης

Πίνακας Περιεχομένων

Συντομογραφίες	4
Μέλη Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία.....	5
Προσωπικό Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία.....	6
1. Εισαγωγή.....	7
2. Σύνθεση, Αρμοδιότητες και Χρηματοδότηση Λειτουργίας της ΕΠΑΝΑ	8
2.1 Αρμοδιότητες ΕΠΑΝΑ.....	8
2.2 Χρηματοδότηση Επιτροπής	10
2.3 Προσωπικό Επιτροπής	10
3. Δραστηριότητες της Επιτροπής κατά το 2023	11
3.1 Τροποποίηση του Νόμου 117/89 και 11(I)/2018	11
3.2 Πλαίσιο πολιτικής και ενέργειες ΕΠΑΝΑ για την προώθηση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ	12
3.2.1 Νομοθετική ρύθμιση Δικαιοπρακτικής Ικανότητας ΑμεΑ	12
3.2.2 Αυτοσυνηγορία και ενεργός συμμετοχή ΑμεΝΑ	13
3.2.3 Εκπαίδευση	14
3.2.4 Εφαρμογή του κυρωτικού νόμου 8(III)/2011 - Σύμβαση ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ & Καταληκτικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής του ΟΗΕ	15
3.3 Καταρτισμός και τήρηση Μητρώου Ατόμων με Νοητική Αναπηρία	15
3.4 Καταρτισμός και τήρηση Μητρώου Ιδρυμάτων, Σωματείων και Υπηρεσιών	16
3.5 Λειτουργία Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης	18
3.6 Εξέταση παραπόνων, αιτημάτων και παραλήψεων	21
3.7 Διοργανώσεις εκπαιδεύσεων από την ΕΠΑΝΑ.....	22
3.7.1 Πρόγραμμα «Κράτα με Ασφαλή» (Keep Me Safe).....	22
3.7.2 Διαλέξεις και διαφώτιση φορέων, οργανώσεων και ΑμεΝΑ από προσωπικό της ΕΠΑΝΑ	23
4. Αξιολόγηση της Κυπριακής πραγματικότητας	23
4.1 Εισαγωγή.....	23
4.2 Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.....	24
4.3 Αυτοσυνηγορία	24
4.4 Υπηρεσίες Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης για παιδιά με νοητική αναπηρία	24
4.5 Δομές ημερήσιας ή/και 24ωρης φροντίδας	25
4.6 Αποϊδρυματοποίηση και Αυτόνομη ή Υποστηριζόμενη διαβίωση	26
4.7 Υπηρεσίες Φροντίδας και Υποστηρικτικές Υπηρεσίες	27
4.8 Επαγγελματική αποκατάσταση /εργοδότηση με στήριξη/κοινωνικές επιχειρήσεις.....	28
5. Σύνοψη	29

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	31
Παράρτημα 1: Προϋπολογισμός ΕΠΑΝΑ	32
Παράρτημα 2: Υπόμνημα - Εργασία – Απασχόληση για τα άτομα με νοητική αναπηρία.....	34
Παράρτημα 3: Πιλοτική έρευνα με θέμα: «Με ποιο τρόπο συμπεριφέρονται οι άνθρωποι σε άτομα με αναπτυξιακές δυσκολίες».....	38
Παράρτημα 4: Δημογραφικά στοιχεία ατόμων με νοητική αναπηρία με βάση το Μητρώο της Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΕΠΑΝΑ)	41
Παράρτημα 5: Δημογραφικά στοιχεία από τη δράση της Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΣΥΕΠΠ).....	51
Παράρτημα 6: Δεδομένα από την εξέταση παραπόνων	55
Παράρτημα 6Α: Εξέταση παραπόνων από την Επιτροπή.....	58
Παράρτημα 7: Αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος Keep Me Safe	60
Παράρτημα 7Α: Εφαρμογή του προγράμματος «Κράτα με Ασφαλή – Keep me Safe» κατά το 2023	65
Παράρτημα 8: Λεξικό - Τι σημαίνουν ορισμένες λέξεις.....	66

Συντομογραφίες

ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑμεΝΑ	Άτομα με Νοητική Αναπηρία
ΓεΣΥ	Γενικό Σύστημα Υγείας
ΕΕΕ	Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα
ΕΕΕΑΕ	Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
ΕΠΑΝΑ	Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία
ΕΠΠ	Έγκαιρη Παιδική Παρέμβαση
ΚΣΟΠ	Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού
ΚΥΣΟΑ	Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων
ΛΕΠΠ	Λειτουργοί Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΑΣΥΓΟΑΝΑ	Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Ατόμων με Νοητική Αναπηρία
ΣΥΕΠΠ	Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης
ΤΚΕΑΑ	Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες
ΥΕΚΑ	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΥΚΕ	Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
ΥΠΑΝ	Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

Μέλη Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία

Κρατικά Μέλη

Βασιλική Φραγκάκη	Πρόεδρος Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας
Ηλίας Μαλλής	Αναπληρωτής Πρόεδρος - Υπουργείο Οικονομικών
Δρ. Ειρήνη Γεωργίου	Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας - Υπουργείο Υγείας (αφυπηρέτηση στις 30/04/2023)
Άντρη Νεοκλέους Κοντού	Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (αφυπηρετική άδεια 13/11/2023)
Ελίζα Γεωργιάδου	Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας
Δρ. Ελπίδα Χριστοδούλου	Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας –Υπουργείο Υγείας (διορισμός από 13/07/2023)

Ιδιωτικά Μέλη

Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΠΑΣΥΓΟΑΝΑ)

Κωνσταντίνος Εφραίμ
Σωτήρης Ξιούρος
Κυριάκος Στεφάνου
Ρόης Χριστοδουλίδης (μέχρι 19/10/2023)
Δέσπω Πολυδώρου

Προσωπικό Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία

Μαρίνα Παγιάτσου	Αν. Προϊστάμενη από 01/07/2023 (Λειτουργός/Συντονίστρια - εκτελούσα καθήκοντα Προϊσταμένου εκ περιτροπής από 02/10/2012 και συνεχόμενα από 01/07/2017)
Μαρία Γεωργίου	Λειτουργός
Στάλω Διομήδους	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός (εκτελούσα καθήκοντα Γραμματειακού Λειτουργού)
Ρέα Κακουλλή	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
Ευγενία Χριστοδούλου	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός (από 01/10/2023)
Πόλυ Χατζησάββα	Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης Λάρνακας/Αμμοχώστου (μέχρι 31/03/2023, λόγω αφυπηρέτησης)
Ελένη Δημητρίου	Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης Λευκωσίας
Μαρίνα Αλ Μερστανί	Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης Λεμεσού/Πάφου
Αναστασία Χατζηγιαννακού	Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης Λάρνακας/Αμμοχώστου (από 01/05/2023)

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Άρθρο 16 των περί Ατόμων με Νοητική Αναπηρία Νόμων του 1989 και 2018 (117/89 & 11(I)/2018), η Επιτροπή ετοιμάζει και υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο ετήσια έκθεση στην οποία περιλαμβάνεται γενική εκτίμηση της κατάστασης των δραστηριοτήτων της Επιτροπής και των εξελίξεων που έγιναν κατά την περίοδο που καλύπτει η έκθεση, καθώς επίσης και προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων της Επιτροπής και του Ταμείου για τα ΑμεΝΑ για τον επόμενο χρόνο.

Βάσει των πιο πάνω νόμων και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (κυρωτικός Νόμος 8(III)/2011), κύρια αποστολή της ΕΠΑΝΑ είναι η προώθηση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ, η παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατάστασης στην Κύπρο, η προώθηση προτάσεων για προστασία και διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, η ικανοποίηση των αναγκών και της αξιοπρεπούς διαβίωσής τους, λαμβάνοντας υπόψη τις δικές τους απόψεις και επιλογές.

Από την 01/01/2023, οι αρμοδιότητες της ΕΠΑΝΑ μεταφέρθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΕΚΑ) στο Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, βάση του Νόμου για την ίδρυση Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας και για Συναφή θέματα (Ν.89(I)/2021). Συγκεκριμένα το άρθρο 12 προνοεί στη μεταφορά του ΤΚΕΑΑ στο Υφυπουργείο όπως επίσης και το άρθρο 14.(1)(β) προνοεί στην αντικατάσταση της αναφοράς από το ΥΕΚΑ στο Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Σεβόμενοι το δικαίωμα των ΑμεΝΑ της πρόσβασης στην πληροφόρηση, γίνεται

Το άρθρο 16 του Νόμου για τα δικαιώματα των Ατόμων με Νοητική Αναπηρία λέει ότι:

Η Επιτροπή ετοιμάζει έκθεση με τις δράσεις της.

Η Επιτροπή μιλά για την κατάσταση των ατόμων με νοητική αναπηρία στην Κύπρο.

Η Επιτροπή έχει καθήκον να παρακολουθεί τι γίνεται με τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική αναπηρία.

Η Επιτροπή πρέπει να κάνει προτάσεις για να ζουν καλύτερα τα άτομα με νοητική αναπηρία.

Από την 01/01/2023 η ΕΠΑΝΑ μεταφέρθηκε στο Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Πριν ήταν στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

προσπάθεια η ετήσια Έκθεση να παρουσιάζεται παράλληλα και σε μορφή εύκολης ανάγνωσης και κατανόησης (easy to read).	Το κείμενο αυτό είναι για εύκολη ανάγνωση.
2. Σύνθεση, Αρμοδιότητες και Χρηματοδότηση Λειτουργίας της ΕΠΑΝΑ	
Με βάση το Άρθρο 5 των Νόμων 117/89 & 11(I)/2018, ο εκάστοτε Υπουργός Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, διορίζει δεκαμελές συμβούλιο με θητεία τεσσάρων (4) ετών. Από 01/01/2023 ανάλαβε το διορισμό μελών η Υφυπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας. Η Επιτροπή απαρτίζεται από πέντε κρατικά μέλη που προέρχονται από το Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας (Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες), το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού & Νεολαίας (Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση), το Υπουργείο Υγείας (Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας) και το Υπουργείο Οικονομικών. Επίσης στην Επιτροπή συμμετέχουν πέντε ιδιωτικά μέλη, τα οποία υποδεικνύονται από τον ΠΑΣΥΓΟΑΝΑ. Η θητεία της Επιτροπής έχει ισχύ από 01/10/2021 μέχρι τις 30/09/2025. Κατά το 2023 η Επιτροπή πραγματοποίησε οκτώ (8) τακτικές συνεδρίες και τρεις (3) συνεδρίες με τη συμμετοχή των αυτοσυνήγορων, υπό την ιδιότητα των «Παρατηρητών».	Πριν ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων διόριζε δέκα (10) μέλη. Αυτό κάνει τώρα η Υφυπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας. Τα πέντε (5) μέλη εργάζονται στην κυβέρνηση και τα άλλα πέντε (5) μέλη είναι γονείς των ατόμων με νοητική αναπηρία. Οι γονείς έχουν τον δικό τους Σύνδεσμο. Ονομάζεται Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Ατόμων με Νοητική Αναπηρία. Τα 10 μέλη θα είναι στην Επιτροπή μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2025. Το 2023 όλα τα μέλη συναντήθηκαν 8 φορές. Έγιναν και 3 συναντήσεις με Αυτοσυνήγορους. Οι Αυτοσυνήγοροι λέγονται και Παρατηρητές.
2.1 Αρμοδιότητες ΕΠΑΝΑ	
Οι κυριότερες αρμοδιότητες της ΕΠΑΝΑ, όπως καθορίζονται από το Άρθρο 6 των Νόμων 117/89 και 11(I)/2018, είναι: • Η καταγραφή ΑμεΝΑ σε Μητρώο με αναφορά στο είδος της αναπηρίας, στις ανάγκες, τα προβλήματα και οτιδήποτε άλλο σχετικό με το ίδιο το άτομο, την οικογένειά του και την περιουσία του.	Τι κάνει η Επιτροπή: • Έχει κατάλογο των ατόμων με νοητική αναπηρία της Κύπρου. Ο κατάλογος έχει πληροφορίες για κάθε άτομο.

• Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ΑμεΝΑ και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους. • Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για την εφαρμογή και υλοποίηση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη που συνεπάγεται για την εφαρμογή ή υλοποίηση τους. • Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ΑμεΝΑ. • Ο καταρτισμός και η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών όπου απασχολούνται ή και φροντίζονται τα ΑμεΝΑ. • Η επιθεώρηση και αξιολόγηση, σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται ΑμεΝΑ και η υποβολή σχετικών εκθέσεων. • Η παρακολούθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της διαμονής και γενικά της ευημερίας των ΑμεΝΑ. • Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα ΑμεΝΑ και στις οικογένειές τους. • Η καθοδήγηση των ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε ΑμεΝΑ. • Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα ΑμεΝΑ. • Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ΑμεΝΑ (αυτή η πρόνοια δεν εφαρμόζεται σήμερα).	• Μαθαίνει για τα προβλήματα των ατόμων. Κάνει εισηγήσεις για τα άτομα Κάνει εισηγήσεις στις οικογένειες τους για να λύσουν προβλήματα. • Κάνει διάφορα προγράμματα μαζί με άλλες υπηρεσίες • Μαθαίνει τι κάνει η Κυβέρνηση για τα άτομα με νοητική αναπηρία. • Έχει κατάλογο οργανισμών /συνδέσμων που βοηθούν τα άτομα. • Πηγαίνει σε χώρους όπου μένουν ή δουλεύουν τα άτομα • Παρακολουθεί πως ζουν, αν εργάζονται και πως περνούν • Συμβουλεύει τα άτομα και τις οικογένειες τους. • Μιλά στον κόσμο για τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική αναπηρία. • Κάνει εκθέσεις με στατιστικά στοιχεία. • Μπορεί να κάνει κατάλογο με διαχειριστές της περιουσίας των ατόμων, • Αυτό δεν γίνεται σήμερα.
--	---

2.2 Χρηματοδότηση Επιτροπής	
Η Επιτροπή λειτουργεί με ετήσια χρηματοδότηση που καλύπτει όλες τις δαπάνες της, μέσω του Άρθρου 04.088 – «Χορηγία στην Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία - Τακτικές Δαπάνες» του Κεφαλαίου 03.2420 - «Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες» του Προϋπολογισμού του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας. Η εγκριθείσα χορηγία της Επιτροπής για το 2023 ανερχόταν σε €363.000 ενώ οι πραγματικές της δαπάνες ανήλθαν στις €335,791 (Παράρτημα 1).	Τα χρήματα για τη λειτουργία της Επιτροπής τα δίνει η κυβέρνηση. Το 2023 η Κυβέρνηση έδωσε στην Επιτροπή €363.000. Η Επιτροπή χρησιμοποίησε τις €335,791 (Παράρτημα 1).
2.3 Προσωπικό Επιτροπής	
Κατά το 2023, εργοδοτούνταν από την Επιτροπή τα πιο κάτω άτομα: - μία Λειτουργός (μόνιμο προσωπικό, Κλ. Α8-Α10-11) η οποία ασκεί συνεχόμενα καθήκοντα προϊσταμένης και συντονίζει τις δράσεις της ΕΠΑΝΑ από 01/07/2017. Από 01/07/2023 εγκρίθηκε από την Επιτροπή Αναπληρωτικός Διορισμός για τη θέση Προϊστάμενης - μία Λειτουργός (μόνιμο προσωπικό, Κλ. Α8-Α10-11) - μία Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός (μόνιμο προσωπικό, Κλ.Α2-Α5-Α7^(II)), η οποία ασκεί καθήκοντα Γραμματειακού Λειτουργού - μία Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός αορίστου χρόνου (Κλ. Α2) - μία Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός (μόνιμο προσωπικό, Κλ.Α2-Α5-Α7(II)), η οποία εργοδοτήθηκε από 01/10/2023 - μία Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης, επιστημονικό προσωπικό (αορίστου χρόνου, Κλ.Α5), στην επαρχία Λευκωσίας	Το 2023 στην Επιτροπή δούλευαν: - Δύο λειτουργοί από τους οποίους μία είναι Συντονίστρια ή Αναπληρώτρια Προϊστάμενη - Τρεις λειτουργοί που είναι γραμματείς

• μια Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης, επιστημονικό προσωπικό (αορίστου χρόνου, Κλ. Α5) στην επαρχία Λάρνακας/Αμμοχώστου η οποία αφυπηρέτησε στις 31/03/2023 • μία Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης, επιστημονικό προσωπικό με συμβόλαιο ορισμένου χρόνου (24 μήνες) η οποία εργοδοτήθηκε στην Επιτροπή από 17/10/2022 και εξυπηρετεί τις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου • μια Λειτουργός Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης, επιστημονικό προσωπικό με συμβόλαιο ορισμένου χρόνου (24 μήνες) η οποία εργοδοτήθηκε στην Επιτροπή από 01/05/2023 και εξυπηρετεί τις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου. Από τον Οκτώβριο του 2011, παραμένει κενή η θέση Προϊσταμένου της ΕΠΑΝΑ.	• Τρεις Ψυχολόγοι που βοηθούν τις οικογένειες με μικρά παιδιά: - 1 στη Λευκωσία - 1 στη Λεμεσό /Πάφο - 1 στη Λάρνακα/Αμμόχωστο Στην Επιτροπή υπάρχει μια κενή θέση.
3. Δραστηριότητες της Επιτροπής κατά το 2023	
Οι κυριότερες δράσεις της Επιτροπής που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2023 περιγράφονται πιο κάτω:	Τι έκανε η Επιτροπή το 2023:
3.1 Τροποποίηση του Νόμου 117/89 και 11(Ι)/2018	
Η διαδικασία τροποποίησης του Νόμου που διέπει τη λειτουργία της ΕΠΑΝΑ συνεχίστηκε και κατά το έτος 2023. Συγκεκριμένα, η τροποποίηση του Νόμου εκκρεμεί στο Υπουργείο Οικονομικών, καθώς ζητήθηκαν συγκεκριμένες πληροφορίες ως προς την τροποποίηση της νομοθεσίας, οι οποίες αφού απαντήθηκαν, στάληκαν στη Διευθύντρια του ΤΚΕΑΑ για να διαβιβαστούν στο Υπουργείο Οικονομικών μέσω του Υφυπουργείου. Το θέμα της τροποποίησης του Νόμου, συζητήθηκε και με την Υφυπουργό Κοινωνικής Πρόνοιας, σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε μαζί της τον 9/2023.	Το 2023 συζητήθηκε ξανά ο νέος νόμος της Επιτροπής. Το Υπουργείο Οικονομικών έκανε ερωτήσεις για τον νέο νόμο. Η Επιτροπή απάντησε της ερωτήσεις. Περιμένουμε την απάντηση του Υφυπουργείου. Η ΕΠΑΝΑ μίλησε και με την Υφυπουργό. Μίλησε για το νέο νόμο.

Αναμένεται η τοποθέτηση του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας και του Υπουργείου Οικονομικών για την εξέλιξη της τροποποίησης του Νόμου.	Περιμένουμε την απάντηση του Υφυπουργείου και του Υπουργείου Οικονομικών.
3.2 Πλαίσιο πολιτικής και ενέργειες ΕΠΑΝΑ για την προώθηση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ	
3.2.1 Νομοθετική ρύθμιση Δικαιοπρακτικής Ικανότητας ΑμεΑ	
Κατά το 2023 δεν υπήρξε οποιαδήποτε εξέλιξη στην προώθηση του νομοσχεδίου που ετοίμασε το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, μετά από διαβούλευση με την ΕΠΑΝΑ, για τη ρύθμιση της δικαιοπρακτικής ικανότητας των ΑμεΑ και την πρόσβαση τους σε υποστήριξη λήψης των αποφάσεων τους. Παρ' όλα αυτά η ΕΠΑΝΑ παρακολουθούσε την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος Συμβούλων για υποστήριξη ΑμεΑ στη λήψη αποφάσεων, που υλοποιείται από την ΚΥΣΟΑ, με ανάθεση από το ΤΚΕΑΑ, σύμφωνα με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Συγκεκριμένα ενημερώθηκε από το ΤΚΕΑΑ για την 1^η έκθεση προόδου του πιλοτικού προγράμματος και ετοίμασε σχετικό σημείωμα με εισηγήσεις/παρατηρήσεις. Το προσωπικό συμμετείχε επίσης στην 3^η συνεδρία της Επιτροπής Παρακολούθησης για το πιλοτικό πρόγραμμα. Το προσωπικό είναι σε επαφή με τους Συμβούλους της ΚΥΣΟΑ για την παρακολούθηση περιστατικών που η ίδια η Επιτροπή παρέπεμψε με τη σύμφωνη γνώμη των ατόμων. Οι Λειτουργοί της ΕΠΑΝΑ και οι ΛΕΠΠ παρέχουν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στήριξη και καθοδήγηση τόσο στα ίδια τα άτομα όσο και στις οικογένειες τους σε ζητήματα που τους απασχολούν, προωθώντας τη λήψη αποφάσεων από τα ίδια τα ΑμεΝΑ. Το Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας έθεσε το ερώτημα κατά πόσο η ΕΠΑΝΑ μπορεί να	Το 2023 δεν προχώρησε ο νέο νόμος για τη δικαιοπρακτική ικανότητα και την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία να λαμβάνουν τις αποφάσεις για τον εαυτό τους. Η ΕΠΑΝΑ ενημερώνεται για το πρόγραμμα Συμβούλων της ΚΥΣΟΑ. Έγραψε εισηγήσεις για το πρόγραμμα της ΚΥΣΟΑ. Πήγε σε συναντήσεις με το ΤΚΕΑΑ και την ΚΥΣΟΑ. Το προσωπικό της ΕΠΑΝΑ συζητά με την ΚΥΣΟΑ, Όταν χρειαστεί συζητά για τα άτομα. Το προσωπικό της Επιτροπής βοηθά τα άτομα όταν χρειαστεί. Όστε τα άτομα να αποφασίζουν μόνα τους. Το Υφυπουργείο ρώτησε την ΕΠΑΝΑ αν μπορεί να προσλάβει συμβούλους.

αναλάβει ως ανάδοχος την πρόσληψη Συμβούλων για την υποστήριξη ΑμεΝΑ στη λήψη αποφάσεων, χωρίς να προηγηθεί τροποποίηση του Ν.117/89. Η ΕΠΑΝΑ τοποθετήθηκε θέτοντας ορισμένα νομικά ζητήματα που θα πρέπει να διευκρινιστούν.	Η ΕΠΑΝΑ απάντησε πως μπορεί αλλά πρέπει να σκεφτούμε με ποιο τρόπο.
3.2.2 Αυτοσυνήγορία και ενεργός συμμετοχή ΑμεΝΑ	
Κατά το 2023 πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεδριάσεις της ΕΠΑΝΑ με τη συμμετοχή των Αυτοσυνηγών/Παρατηρητών δηλαδή των ίδιων των ατόμων με νοητική αναπηρία. Στην πρώτη συνεδρία ολοκληρώθηκε η συζήτηση του θέματος της «Εργασίας και Απασχόλησης των ΑμεΝΑ» και στάληκε σχετικό υπόμνημα (Παράρτημα 2) σε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες με τα κενά που εντοπίστηκαν και τις εισηγήσεις των ίδιων των Αυτοσυνήγορων. Επίσης, στάληκε επιστολή προς τον Υπουργό Οικονομικών για την τροποποίηση του περί Πρόσληψης Ατόμων με Αναπηρίες στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Ειδικές Διατάξεις) Νόμο του 2009 (Ν.146(Ι)/2009) έτσι ώστε για τα ΑμεΝΑ, να μην απαιτείται απολυτήριο λυκείου και να μπορούν να διεκδικούν συγκεκριμένες θέσεις (π.χ. κλητήρες, εργάτες, ωρομίσθιο προσωπικό κλπ), χρησιμοποιώντας το «Πιστοποιητικό Παρακολούθησης» που τους δίνεται από το σχολείο. Συζητήθηκε επίσης το θέμα του «Εκφοβισμού» σε δύο συνεδρίες με τη συμμετοχή των Αυτοσυνήγορων. Για το θέμα είχε προηγηθεί και πιλοτική έρευνα με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου σε μορφή easy to read, το οποίο συμπλήρωσαν άτομα από επτά ομάδες αυτοσυνήγορίας. Αφού ολοκληρώθηκε η επεξεργασία του ερωτηματολογίου, καταγράφηκαν και οι εισηγήσεις των Αυτοσυνήγορων για το θέμα του εκφοβισμού (Παράρτημα 3). Πραγματοποιήθηκαν επίσης συναντήσεις με δομές/κέντρα ημέρας που εξυπηρετούν άτομα με νοητική αναπηρία (13/03-20/03-19/06-	Έγιναν 3 συνεδρίες με τους Παρατηρητές/Αυτοσυνήγορους. Συζητήθηκε το θέμα της «εργασίας» για τα άτομα. Οι απόψεις των Αυτοσυνήγορων στάλθηκαν στην Κυβέρνηση. Στάλθηκαν και στη Βουλή Αντιπροσώπων (Παράρτημα 2). Η Επιτροπή ζήτησε από το Υπουργείο Οικονομικών να αλλάξει η νομοθεσία. Η νομοθεσία αφορά την εργασία, για να μπορούν να βρουν δουλειά, αφού έχουν το «πιστοποιητικό παρακολούθησης». Αυτό τους δίνει το σχολείο. Το άλλο θέμα που συζητήθηκε είναι ο «εκφοβισμός» (bullying). Συμπληρώθηκε ερωτηματολόγιο από τα άτομα για τον εκφοβισμό. Οι απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο και οι εισηγήσεις καταγράφηκαν (Παράρτημα 3). Η Επιτροπή βοηθά να γίνουν και άλλες ομάδες αυτοσυνήγορίας.

26/06) που επιθυμούν να δημιουργήσουν ομάδες αυτοσυνήγορίας και δόθηκε καθοδήγηση για το σκοπό αυτό. Απώτερος στόχος της ΕΠΑΝΑ είναι η δημιουργία συνδέσμου/ σωματίου των ίδιων των ΑμεΝΑ. Το 2023 ολοκληρώθηκε και «Οδηγός για τη Δημιουργία Ομάδων Αυτοσυνήγορίας» για άτομα με νοητική αναπηρία, ο οποίος προωθήθηκε σε όλες τις δομές/υπηρεσίες.	Μετά θα γίνει ένας Σύνδεσμος, για όλους τους Αυτοσυνήγορους, για να υπάρχει εκπροσώπηση. Η Επιτροπή έγραψε οδηγό. Λέει πως να λειτουργούν οι ομάδες αυτοσυνήγορίας. Έδωσε τον οδηγό στους Συνδέσμους και τις υπηρεσίες.
3.2.3 Εκπαίδευση	
Ολοκληρώθηκε η ετοιμασία έντυπου σε απλή μορφή (easy to read) που αφορά την ευαισθητοποίηση των μαθητών για τα δικαιώματα των παιδιών με νοητική αναπηρία και την ένταξη τους στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Το έντυπο δόθηκε στους «Παρατηρητές» και συμφώνησαν με το περιεχόμενο του. Επιθυμούν μάλιστα να πηγαίνουν στα σχολεία και να ενημερώνουν για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες. Το έντυπο θα εκτυπωθεί εντός του 2024 και θα διαδοθεί σε μαθητές δημοτικών σχολείων για ενημέρωση αλλά και για διερεύνηση των στάσεων τους σχετικά με το δικαίωμα των ΑμεΝΑ στην εκπαίδευση. Η Επιτροπή συμμετείχε επίσης στο διάλογο που διεξάγει το ΥΠΑΝ από τον Δεκέμβριο 2023, για την αναβάθμιση και τον παιδαγωγικό εκσυγχρονισμό της ειδικής εκπαίδευσης στην ενιαία εκπαίδευση και κατέθεσε γραπτές εισηγήσεις για το θέμα στους προκαθορισμένους πυλώνες και για επιμέρους θέματα. Πραγματοποιήθηκαν, επισκέψεις σε Ειδικά Σχολεία και συναντήσεις με τις ΕΕΕΑΕ Πάφου και Λεμεσού καθώς και με τους Συνδετικούς Λειτουργούς Λευκωσίας και Λάρνακας για αλληλοενημέρωση και κυρίως για τη λειτουργία της ΕΠΑΝΑ και της ΣΥΕΠΠ ώστε να γίνονται παραπομπές.	Η Επιτροπή έκανε έντυπο για τα δικαιώματα των παιδιών στα σχολεία. Οι Αυτοσυνήγοροι είδαν το έντυπο. Οι Αυτοσυνήγοροι θέλουν να πηγαίνουν στα σχολεία. Θέλουν να μιλούν στα παιδιά. Να εξηγούν τα δικαιώματα τους. Το έντυπο θα τυπωθεί το 2024. Θα δοθεί στα δημοτικά σχολεία. Η Επιτροπή είπε τις απόψεις της για τα θέματα εκπαίδευσης. Η ΕΠΑΝΑ συναντήθηκε με: - Προσωπικό στα Ειδικά σχολεία - Λειτουργούς που εργάζονται στο Υπουργείο Παιδείας.

3.2.4 Εφαρμογή του κυρωτικού νόμου 8(III)/2011 - Σύμβαση ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ & Καταληκτικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής του ΟΗΕ

Στο πλαίσιο της εφαρμογής των προνοιών της Σύμβασης, η ΕΠΑΝΑ ετοίμασε σημείωμα για ενημέρωση της Γραμματείας του ΟΗΕ (Νέα Υόρκη) σχετικά με τις δράσεις των Κρατών Μελών σε θέματα ανάπτυξης, χρήσης και εφαρμογής της απλής και κατανοητής γλώσσας (easy to read) για τα άτομα με αναπηρίες.

Οι Λειτουργοί της Επιτροπής συμμετείχαν επίσης σε συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, όπου συζητήθηκε η τροποποίηση της Νομοθεσίας για τα άτομα με αναπηρίες.

Επιπλέον συμμετείχαν και κατέθεσαν απόψεις, σε συναντήσεις όπου συζητήθηκαν αναλυτικά οι πυλώνες που περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τον Αυτισμό 2024-2028, που προωθεί το Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας από το 2023.

Η Επιτροπή έγραψε στον ΟΗΕ για τα κείμενα σε easy to read που ετοιμάζει.

Το προσωπικό πήγε στη Βουλή
Εκεί μίλησαν για το νέο νόμο που θα γίνει.

Θα μιλά για τα δικαιώματα των ΑμεΑ.

Το Υφυπουργείο θα ετοιμάσει σχέδιο για τα άτομα με αυτισμό.

Το σχέδιο αυτό θα γράφει διάφορες δράσεις.

Η Επιτροπή είπε τις απόψεις της.

3.3 Καταρτισμός και τήρηση Μητρώου Ατόμων με Νοητική Αναπηρία

Σύμφωνα με το Άρθρο 7 του Νόμου 117/89, η Επιτροπή καταρτίζει και τηρεί μητρώο για τα ΑμεΝΑ, το οποίο είναι αυστηρά εμπιστευτικό και χρησιμοποιείται για στατιστικούς σκοπούς και για παροχή ωφελημάτων στα ΑμεΝΑ.

Στατιστικά στοιχεία παρέχονται σε πολλές αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες ή ΜΚΟ ή/και φοιτητές/ερευνητές, τηρουμένων των προνοιών του Νόμου Περί Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

Ο συνολικός αριθμός ΑμεΝΑ που ήταν εγγεγραμμένα στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2023 ήταν 2765 (1621 άντρες και 1144 γυναίκες).

Το 2023 έγιναν 30 νέες εγγραφές ΑμεΝΑ στο Μητρώο, ενώ διαγράφηκαν 19 άτομα τα οποία απεβίωσαν.

Η Επιτροπή έχει κατάλογο των ατόμων.

Ο κατάλογος έχει πληροφορίες για το κάθε άτομο.

Οι πληροφορίες δεν δίνονται σε κανένα.

Οι πληροφορίες είναι χρήσιμες για στατιστικούς σκοπούς.

Μέχρι το Δεκέμβριο 2023 ήταν γραμμένα 2765 άτομα.

Το 2023 γράφτηκαν στον κατάλογο ακόμη 30 άτομα

Πέθαναν 19 άτομα και διαγράφηκαν.

Επίσης επικαιροποιήθηκαν τα στοιχεία 504 ατόμων. Κατά τη διάρκεια του 2023 εκδόθηκαν συνολικά 159 βεβαιώσεις οι οποίες αφορούσαν: - 7 βεβαιώσεις για την παροχή του «Ειδικού Τιμολογιακού Πακέτου» της Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου σε οικογένειες των ΑμεΝΑ - 45 βεβαιώσεις για παραχώρηση κάρτας στάθμευσης από το ΤΚΕΑΑ - 95 βεβαιώσεις για την απαλλαγή από τη συμπληρωμή στο ΓεΣΥ και - 12 βεβαιώσεις για άλλους λόγους. Η αίτηση για εγγραφή ΑμεΝΑ στο Μητρώο βρίσκεται στην ιστοσελίδα της Επιτροπής (http://www.cpmental.com.cy/) και αφού συμπληρωθεί μπορεί να αποσταλεί ηλεκτρονικά (cp-mental@cytanet.com.cy) ή ταχυδρομικώς μαζί με τις σχετικές ιατρικές βεβαιώσεις και άλλα στοιχεία, στα γραφεία της ΕΠΑΝΑ (Τ.Θ. 23292, 1680 Λευκωσία). Στατιστικά στοιχεία για το έτος 2023 που αφορούν τα ΑμεΝΑ που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο παρατίθενται στο Παράρτημα 4.	Επίσης άλλαξαν πληροφορίες για 504 άτομα. Η Επιτροπή δίνει βεβαίωση όταν κάποιος το ζητήσει. Δόθηκαν 150 βεβαιώσεις το 2023: - 7 για έκπτωση στην ΑΤΗΚ (CΥΤΑ) - 45 για κάρτα στάθμευσης - 95 για απαλλαγή από επιπλέον πληρωμή στο ΓεΣΥ - 12 για διάφορους άλλους λόγους. Αίτηση για εγγραφή στο μητρώο βρίσκεται στην ιστοσελίδα www.cpmental.com.cy Στο Παράρτημα 4 είναι γραμμένα τα στατιστικά στοιχεία για το 2023.
3.4 Καταρτισμός και τήρηση Μητρώου Ιδρυμάτων, Σωματείων και Υπηρεσιών	
Σύμφωνα με το άρθρο 9 των Νόμων 117/89 και 11(I)2018, η ΕΠΑΝΑ, καταρτίζει και τηρεί Μητρώο Ιδρυμάτων, Σωματείων, Οργανώσεων και Υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα ΑμεΝΑ. Συγκεκριμένα, στο Μητρώο είναι εγγεγραμμένες δομές που προσφέρουν τουλάχιστον ένα ή περισσότερα από τα πιο κάτω προγράμματα, για τα ΑμεΝΑ: - Συνεχή (24ωρη) φροντίδα - Ημερήσια φροντίδα - Απογευματινή φροντίδα - Ειδική αγωγή/εκπαίδευση - Θεραπείες	Η Επιτροπή έχει κατάλογο όλων των οργανισμών με προγράμματα για τα άτομα με νοητική αναπηρία. Υπάρχουν διάφορα προγράμματα: - Για να μένουν τα άτομα και το βράδυ - Για να περνούν τη μέρα τους - Για να πηγαίνουν το απόγευμα - Για να κάνουν μαθήματα - Για να κάνουν θεραπείες - Για να μένουν με άλλους σε σπίτια

(vi) Σπίτι στην κοινότητα ή υποστηριζόμενη διαβίωση (συνεχή διαμονή) (vii) Απασχόληση σε προστατευόμενα εργαστήρια (viii) Απασχόληση με στήριξη στην ανοικτή αγορά εργασίας. Στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ μέχρι τον 12/2023 ήταν εγγεγραμμένες 55 δομές. Συνολικά λειτουργούν τα πιο κάτω προγράμματα/δομές για τα ΑμεΝΑ: • 19 Κέντρα Ημέρας • 4 Κέντρα/Ιδρύματα 24ωρη φροντίδας • 4 Δομές- 24ωρης φροντίδας (ΥΚΕ) • 5 Σπίτια στην Κοινότητα (ΥΚΕ) για ενήλικα ΑμεΑ και 2 δομές ανηλίκων • 10 Κατοικίες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΤΚΕΑΑ) • 7 Ατομικά Προγράμματα Διαβίωσης (ΤΚΕΑΑ) • 7 Θεραπευτικά Κέντρα • 5 Σύνδεσμοι/ΜΚΟ • 27 προγράμματα απασχόλησης με στήριξη Κάποιες δομές λειτουργούν περισσότερο από 1 προγράμματα. Κατά το 2023 υπέβαλαν αίτηση για εγγραφή στο Μητρώο Ιδρυμάτων τρεις νέοι Σύνδεσμοι που λειτουργούν προγράμματα ημερήσιας φροντίδας (Κέντρα Ημέρας) και κατοικίες υποστηριζόμενης διαβίωσης. Το προσωπικό της Επιτροπής εκτός των τακτικών καταρτίσεων των επαγγελματιών των δομών (βλέπε πιο κάτω) κατά το 2023 πραγματοποίησε επισκέψεις σε 17 δομές που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο. Ολοκληρώθηκε επίσης η εσωτερική διαδικασία της ΕΠΑΝΑ για εγγραφή και κατάρτιση του μητρώου ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με τη νοητική αναπηρία.	αλλά με στήριξη - Για να δουλεύουν σε εργαστήρια - Για να δουλεύουν με στήριξη Στον κατάλογο είναι γραμμένα περίπου 55 προγράμματα. Δηλαδή λειτουργούν: - 19 κέντρα για απασχόληση την μέρα - 4 για συνεχή φροντίδα και το βράδυ - 4 από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για όσους δεν μπορούν να είναι με την οικογένεια - 5 σπίτια για φροντίδα και το βράδυ για ενήλικα άτομα και 2 σπίτια για μικρά παιδιά - 10 σπίτια που ζουν μαζί με άλλα άτομα και έχουν στήριξη - 7 Ατομικά Προγράμματα Διαβίωσης (με στήριξη) - 7 κέντρα μόνο για θεραπείες - 5 Σύνδεσμοι/Σωματεία που ασχολούνται με βοήθεια στα άτομα ή με αθλητισμό - 27 προγράμματα εργασίας με στήριξη. Το 2023 γράφτηκαν ακόμη 3 Κέντρα στον κατάλογο της Επιτροπής. Το προσωπικό της Επιτροπής έχει συνεργασία με όλους. Το 2023 έκανε 17 επισκέψεις σε Κέντρα. Η ΕΠΑΝΑ έγραψε διαδικασίες για να μπορούν να γραφτούν στον κατάλογο της τα κέντρα.
---	--

3.5 Λειτουργία Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης

Η Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΣΥΕΠΠ) συστάθηκε και λειτουργεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αρ. 54.482 και ημερ. 31/10/2001, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής, βάσει του άρθρου 6(γ).

Οι υπηρεσίες ΕΠΠ απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέχρι 6-7 χρόνων με νοητική αναπηρία ή νοητική αναπηρία και συνοδές αναπτυξιακές διαταραχές.

Οι πιο βασικές αρμοδιότητες των ΛΕΠΠ είναι οι ακόλουθες:

- διερεύνηση των αναγκών του παιδιού και της οικογένειας
- στήριξη και παροχή συμβουλευτικής σε γονείς και άλλα μέλη της οικογένειας
- συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών προς όφελος του παιδιού
- αναλυτική πληροφόρηση των γονιών για τις υπηρεσίες που παρέχονται στο δημόσιο, ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα
- διευθέτηση συναντήσεων με ειδικούς για σκοπούς αξιολόγησης ή/και αναπροσαρμογής της παρέμβασης
- οργάνωση και παρακολούθηση των θεραπευτικών παρεμβάσεων προς το παιδί και την οικογένεια
- ενδυνάμωση των γονιών κυρίως ως προς την αποδοχή του προβλήματος και την αποτελεσματικότερη άσκηση του ρόλου τους, ώστε να αναλαμβάνουν κεντρικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων προς όφελος του παιδιού
- προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού και της οικογένειας.

Οι υπηρεσίες των ΛΕΠΠ παρέχονται δωρεάν, με διακριτικότητα και εμπιστευτικότητα.

Ο γενικός συντονισμός και η καθοδήγηση γίνεται από τους Λειτουργούς της Επιτροπής

Η Επιτροπή έχει μια υπηρεσία που λέγεται Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΣΥΕΠΠ).

Η υπηρεσία αυτή βοηθά τις οικογένειες που έχουν μικρά παιδιά με νοητική αναπηρία.

Τι κάνουν οι Λειτουργοί:

- βλέπουν ποιες είναι οι ανάγκες του παιδιού
- στηρίζουν και συμβουλεύουν την οικογένεια
- συντονίζουν τις υπηρεσίες για το παιδί
- εξηγούν στους γονείς τι προσφέρεται για το παιδί
- βοηθούν να βρεθούν οι ειδικοί
- παρακολουθούν αν το παιδί κάνει τις θεραπείες
- βοηθούν τους γονείς να καταλάβουν το πρόβλημα του παιδιού
- προστατεύουν τα δικαιώματα του παιδιού.

Οι υπηρεσίες είναι δωρεάν.

Οι πληροφορίες είναι εμπιστευτικές.

Οι Λειτουργοί κάνουν συχνά συναντήσεις.

σε τακτική βάση. Κατά το 2023 πραγματοποιήθηκαν 10 συναντήσεις συντονισμού. Στους ΛΕΠΠ παρέχεται επίσης εποπτεία από εγγεγραμμένο Ψυχολόγο με αγορά υπηρεσιών από την ΕΠΑΝΑ. Κατά το 2023, πραγματοποιήθηκαν 11 ομαδικές και 3 ατομικές συναντήσεις εποπτείας.	Το 2023 έγιναν 10 συναντήσεις. Μια ειδική ψυχολόγος βοηθά τις Λειτουργούς. Λέγεται Επόπτρια. Το 2023 έγιναν 14 συνεδρίες με την Επόπτρια.
Δράσεις της ΣΥΕΠΠ Κατά το 2023, παραπέμφθηκαν στη ΣΥΕΠΠ 197 νέες περιπτώσεις παιδιών. Σημειώνεται ότι από το Σεπτέμβριο του 2006 μέχρι το Δεκέμβριο του 2023 παραπέμφθηκαν στην Υπηρεσία συνολικά 2438 περιπτώσεις. Εκτός των νέων παραπομπών κατά το 2023 αποτάθηκαν στην υπηρεσία και οικογένειες που παραπέμφθηκαν στη ΣΥΕΠΠ τα προηγούμενα χρόνια, με νέα αιτήματα, για διερεύνηση παραπόνων, για ενημέρωση ή για ψυχολογική στήριξη. Συνολικά οι ΛΕΠΠ χειρίστηκαν πέραν των 470 αναφορών /αιτημάτων από υφιστάμενες οικογένειες (οι περισσότερες οικογένειες εξυπηρετήθηκαν περισσότερες από μια φορά και για ένα ή περισσότερα αιτήματα). Επίσης, οι ΛΕΠΠ στις Επαρχίες, αναλαμβάνουν τη διερεύνηση παραπόνων ΑμεΝΑ οποιασδήποτε ηλικίας τα οποία χειρίζονται σε συνεργασία με την Αν. Προϊσταμένη ή τη Λειτουργό της ΕΠΑΝΑ η οποία συντονίζει τις δράσεις της ΣΥΕΠΠ. Κατά το 2023, οι ΛΕΠΠ χειρίστηκαν 20 παράπονα. Η αναλυτική κατάσταση των νέων παραπομπών στη ΣΥΕΠΠ και τα δημογραφικά στοιχεία φαίνονται στο Παράρτημα 5. Από το 2017, οι ΛΕΠΠ πραγματοποιούν ομάδες στήριξης και προσωπικής ανάπτυξης γονέων, σε τακτική βάση (τουλάχιστον μία ομάδα σε κάθε Επαρχία ανά έτος). Οι ΛΕΠΠ αναλαμβάνουν το ρόλο συντονισμού της ομάδας όπου ο κάθε γονιός μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα και να πει αυτό που νιώθει	Τι κάνει η ΣΥΕΠΠ Το 2023 οι ΛΕΠΠ βοήθησαν 197 νέες οικογένειες. Από τον Σεπτέμβριο 2006 μέχρι το 2023 βοήθησαν 2438 οικογένειες. Φέτος βοήθησαν άλλες 470 οικογένειες. Που ήρθαν τα προηγούμενα χρόνια. Πολλές οικογένειες έρχονται συχνά. Χρειάζονται βοήθεια. Έχουν διαφορετικά προβλήματα. Καμιά φορά οι ΛΕΠΠ έχουν παράπονα από μεγάλα άτομα. Έτσι συνεργάζονται με τους Λειτουργούς στα κεντρικά γραφεία. Το 2023 μίλησαν με 20 μεγάλους για τα προβλήματα τους. Στο Παράρτημα 5 υπάρχουν τα στατιστικά στοιχεία της ΣΥΕΠΠ. Οι ΛΕΠΠ κάνουν ομάδες γονέων κάθε χρόνο. Γίνονται ομάδες σε όλες τις επαρχίες. Οι ΛΕΠΠ βοηθούν τους γονείς να μιλούν ελεύθερα.

σε σχέση με τα βιώματα και τα προβλήματα του. Οι ομάδες στήριξης γονιών θέτουν ένα ασφαλές πλαίσιο ώστε οι γονείς να μπορούν να εκφραστούν ανοιχτά, να επεξεργαστούν τα βιώματά τους και να διαχειριστούν το συναισθηματικό φορτίο της ανατροφής ενός παιδιού με αναπτυξιακές διαταραχές. Το 2023 διοργανώθηκε μια ομάδα προσωπικής ανάπτυξης και στήριξης γονιών στην επαρχία Λευκωσίας (από 22/09/2023 μέχρι 20/10/2023), σε συνεργασία με το Πολυδύναμο Δημοτικό Κέντρο Στροβόλου. Πραγματοποιήθηκε επίσης συνάντηση ανατροφοδότησης (follow-up) με τους γονείς που συμμετείχαν στην ομάδα γονέων που ολοκληρώθηκε το 2022 στη Λάρνακα. Με την έναρξη των ομάδων καθορίζονται τα θέματα που απασχολούν τους γονείς και καταγράφονται οι αρχές λειτουργίας της ομάδας. Ανάμεσα στα θέματα που απασχόλησαν την ομάδα γονέων ήταν η συμπεριφορά της κοινωνίας έναντι των οικογενειών και των παιδιών με αναπτυξιακές δυσκολίες, η ισορροπία μέσα στην ίδια την οικογένεια και η αυτοφροντίδα/ανάγκες των γονιών. Οι ομάδες προσωπικής ανάπτυξης και στήριξης γονιών που πραγματοποιήθηκαν το 2023, επιβεβαίωσαν τη συνεχόμενη ανάγκη ψυχολογικής στήριξης των γονιών, την ανάγκη να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους και να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ο ένας προς τον άλλο. Με την ολοκλήρωση κάθε ομάδας γίνεται αξιολόγηση από τους ίδιους τους γονείς αλλά και από τις συντονίστριες/λειτουργούς για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση του προγράμματος. Από την εμπειρία που αποκτήθηκε τα τελευταία χρόνια, οι ομάδες αποτελούν έναν ουσιαστικό τρόπο ενδυνάμωσης των γονιών, ανακουφίζοντάς τους από το άγχος, το θυμό, το αίσθημα μοναξιάς ή άλλα συναισθήματα	Οι γονείς έχουν ανάγκη από στήριξη για να βοηθούν τα παιδιά τους. Το 2023 έγινε 1 ομάδα στήριξης γονιών στη Λευκωσία. Έγινε και συνάντηση στη Λάρνακα με τους γονείς που ήταν σε ομάδα το 2022. Όταν γίνονται οι ομάδες οι γονείς λένε τα θέματα Συζητούν για: • τη συμπεριφορά της κοινωνίας • τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια • τις ανάγκες των ίδιων των γονιών • τις ανάγκες των παιδιών τους. Οι γονείς χρειάζεται να συζητούν για πολλά θέματα και προβλήματα Μετά τις ομάδες οι γονείς κάνουν σχόλια Λένε τι σκέφτηκαν. Λένε τι ένιωσαν. Μέσα από τις ομάδες οι γονείς μοιράζονται εμπειρίες. Είναι ασφαλείς να πουν ότι νιώθουν. Πολλοί από αυτούς γίνονται φίλοι.
---	---

που αναφέρουν ότι βιώνουν οι περισσότεροι γονείς. Δίνει επίσης στους γονείς την ευκαιρία να κοινωνικοποιηθούν και να ανταλλάξουν εμπειρίες, απόψεις και ιδέες μεταξύ τους. Να σημειωθεί ότι τις περισσότερες φορές η επικοινωνία μεταξύ των γονιών συνεχίζεται με δική τους πρωτοβουλία και μετά την ολοκλήρωση των ομάδων. Επίσης, κατά τη διάρκεια του έτους, οι ΛΕΠΠ πραγματοποίησαν μεγάλο αριθμό συναντήσεων ανά το Παγκύπριο με διάφορους ειδικούς ιατρούς, θεραπευτές, θεραπευτικά κέντρα, παιδίατρους κλπ., για να ενημερώσουν για τη λειτουργία της ΣΥΕΠΠ. Κατά το 2023 πραγματοποιήθηκαν περίπου 30 επισκέψεις/ συναντήσεις με φορείς, ΜΚΟ, θεραπευτές, θεραπευτικά Κέντρα, ειδικούς γιατρούς, κλπ.	Πολλοί γονείς συνεχίζουν να μιλούν και μετά τις ομάδες. Επίσης, οι ΛΕΠΠ μίλησαν για τη δουλειά τους. Μιλούν σε γιατρούς και θεραπευτές. Μιλούν σε όλους τους επαγγελματίες.
3.6 Εξέταση παραπόνων, αιτημάτων και παραλήψεων	
Ανάμεσα στις αρμοδιότητες της ΕΠΑΝΑ είναι η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ΑμεΝΑ και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους, η παρακολούθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της διαμονής και γενικά της ευημερίας των ΑμεΝΑ καθώς και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα ΑμεΝΑ και τις οικογένειές τους. Στα πλαίσια αυτά, η ΕΠΑΝΑ δέχεται παράπονα (τηλεφωνικώς ή γραπτώς) από τα ίδια τα ΑμεΝΑ ή και τις οικογένειές τους τα οποία εξετάζει και προσπαθεί να παρέχει καθοδήγηση για επίλυσή τους. Η ΕΠΑΝΑ κατά το 2023 δέχτηκε 135 παράπονα/αιτήματα. Συχνά γίνεται αναφορά σε πέραν του ενός παραπόνου. Μετά από τη ψήφιση νέου διατάγματος για τον κατώτατο μισθό, η ΕΠΑΝΑ δέχθηκε παράπονα σχετικά με την εφαρμογή του από εργοδότες ΑμεΝΑ. Έγινε διερεύνηση του θέματος σε συνεργασία με τις οικογένειες/ΑμεΝΑ, τους εργοδότες, το Τμήμα Εργασιακών Σχέσεων και το ΤΚΕΑΑ και έγινε ενημέρωση των ΜΚΟ για	Στην Επιτροπή έρχονται πολλά παράπονα. Γονείς και άτομα ζητούν βοήθεια. Τα παράπονα γίνονται από το τηλέφωνο ή με επιστολή. Το 2023 η Επιτροπή δέχτηκε 135 παράπονα ή αιτήματα. Το 2023 εξέτασε παράπονα για το μισθό των ατόμων που πρέπει να είναι ο ίδιος για όλους.

το θέμα. Επίσης, οι ΛΕΠΠ είχαν αρκετά παράπονα από γονείς παιδιών λόγω του ότι η ΥΔΕΠ ζητούσε καταστάσεις τραπεζικών λογαριασμών τόσο για τον αιτητή όσο και για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας για περίοδο 12 μηνών ή και περισσότερο, με σκοπό την εξέταση της αίτησης τους για το ΕΕΕ, ενώ το αίτημα αφορά στην αναπηρία του ανήλικου παιδιού. Για το σκοπό αυτό στάληκε ομαδικό παράπονο προς την ΥΔΕΠ για να δοθούν διευκρινίσεις. Η ΥΔΕΠ ενημέρωσε ότι αυτό γίνεται για να διαπιστωθεί η μόνιμη και συνεχής διαμονή της οικογένειας στην Κυπριακή Δημοκρατία. Επιπλέον υπήρξαν παράπονα από γονείς και από άτομα, λόγω στέρξης της δικαιοπρακτικής ικανότητας των ατόμων (έκδοση διαταγμάτων ανικανότητας) με αιτήματα ανάκλησης τους. Επιπλέον προβλήματα για θέματα κληρονομιάς και μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε άτομα λόγω διακοπής του ΕΕΕ. Περισσότερες πληροφορίες και στατιστικά δεδομένα σχετικά με τα παράπονα που δέχθηκε η ΕΠΑΝΑ κατά το 2023 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα 6.	Η ΕΠΑΝΑ ζήτησε να ενημερωθεί γιατί η ΥΔΕΠ ζητά λογαριασμούς από την οικογένεια Ενώ είναι τα μικρά παιδιά που έχουν αναπηρία. Ζητούν τους λογαριασμούς για να δουν ότι μένουν μόνιμα στην Κύπρο. Έγιναν και παράπονα από γονείς για τα διατάγματα. Για την περιουσία των ατόμων με νοητική αναπηρία. Στο Παράρτημα 6Α έχει περισσότερες πληροφορίες για τα παράπονα.
3.7 Διοργανώσεις εκπαιδεύσεων από την ΕΠΑΝΑ	
3.7.1 Πρόγραμμα «Κράτα με Ασφαλή» (Keep Me Safe)	
Κατά το 2023 συνεχίστηκε η εκπαίδευση των επαγγελματιών που εργάζονται σε δομές που εξυπηρετούν ΑμεΝΑ σε παγκύπρια βάση στο πρόγραμμα «Keep Me Safe», σε συνεργασία με τον Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ). Πραγματοποιήθηκαν, συγκεκριμένα 4 επιμορφωτικές συναντήσεις (ημερ. 20/09, 11/10, 1/11 και 15/11) των 6 ωρών στο Πολυδύναμο Συνεδριακό Κέντρο Λευκάρων. Η ΕΠΑΝΑ θεωρεί ότι το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να εφαρμόζεται από όλες τις δομές που εξυπηρετούν ΑμεΝΑ, από κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό, για να	Η Επιτροπή κάνει εκπαιδεύσεις για τους επαγγελματίες. Το πρόγραμμα λέγεται «Κράτα με Ασφαλή – keep me safe». Το 2023 έγινε ένα σεμινάριο. Έγιναν τέσσερις συναντήσεις στα Λεύκαρα. Το πρόγραμμα είναι σημαντικό.

διασφαλίζεται όσο το δυνατό η σωστή ενημέρωση για τα σεξουαλικά δικαιώματα των ΑμεΝΑ όπως και η πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης. Περισσότερες πληροφορίες και αξιολόγηση του προγράμματος περιλαμβάνονται στο Παράρτημα 7.	Θα πρέπει να γίνεται σε όλα τα Κέντρα που εξυπηρετούν άτομα. Στο Παράρτημα 7Α έχει πληροφορίες για το πρόγραμμα.
3.7.2 Διαλέξεις και διαφώτιση φορέων, οργανώσεων και ΑμεΝΑ από προσωπικό της ΕΠΑΝΑ	
Η ΕΠΑΝΑ κλήθηκε να παρουσιάσει σε διάφορες ημερίδες/ενημερωτικές συναντήσεις, θέματα που αφορούν τα ΑμεΝΑ: Πραγματοποιήθηκε διάλεξη (διαδικτυακά) από ΛΕΠΠ Λεμεσού σε συνεργασία με το Σύνδεσμο ΔΕΠΥ με θέμα «Δικαιώματα και Υπηρεσίες για άτομα με νευροαναπτυξιακές διαταραχές ή νοητική αναπηρία». Πραγματοποιήθηκαν επίσης διαλέξεις από το προσωπικό της ΕΠΑΝΑ σε δομές, στην παρουσία των επαγγελματιών αλλά και των ίδιων των ΑμεΝΑ για την «Αυτοσυνηγορία» και για τον τρόπο που μπορούν να λειτουργήσουν και οι ίδιοι ομάδες αυτοσυνηγορίας. Συγκεκριμένα έγιναν συναντήσεις στον «Άγιο Στέφανο» στη Λεμεσό, στο «Χάρισμα» στη Λευκωσία και στο «Κέντρο Ημέρας Πρόσβαση» στη Λεμεσό. Πραγματοποιήθηκαν επίσης συναντήσεις με ιδιώτες θεραπευτές, θεραπευτικά κέντρα και οργανισμούς σε όλη την Κύπρο όπου έγινε ενημέρωση για την ΕΠΑΝΑ και τη ΣΥΕΠΠ και συζητήθηκαν τρόποι συνεργασίας.	Οι Λειτουργοί έκαναν διάφορες παρουσιάσεις. Έγινε παρουσίαση μαζί με τον σύνδεσμο για το ΔΕΠΥ. Έγιναν και παρουσιάσεις σε Κέντρα Ημέρας για την Αυτοσυνηγορία: - Στον «Άγιο Στέφανο» στη Λεμεσό - Στο «Χάρισμα» στη Λευκωσία - Στην «Πρόσβαση» στη Λεμεσό Έγιναν και παρουσιάσεις σε θεραπευτές που είναι σε όλη την Κύπρο.
4. Αξιολόγηση της Κυπριακής πραγματικότητας	
4.1 Εισαγωγή	
Με βάση το άρθρο 16 του Ν.117/89 και 11(Ι)/2018, η Επιτροπή στην Ετήσια Έκθεσή της περιλαμβάνει και τις εξελίξεις/ συνοπτική περιγραφή της κυπριακής πραγματικότητας για την περίοδο που καλύπτει η Έκθεση.	Η Επιτροπή πρέπει να περιγράφει κάθε χρόνο τι γίνεται στην Κύπρο. Για ότι αφορά στα άτομα με νοητική αναπηρία.

4.2 Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες	
Η Σύμβαση έχει κυρωθεί με Νόμο από την Κυπριακή Δημοκρατία από το 2011 (Ν.8(Ι)/2011). Υπάρχουν, ωστόσο, δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν, έτσι ώστε να διασφαλίζονται στο έπακρο τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ, όπως για παράδειγμα η κατάργηση ή η δραστική τροποποίηση του νόμου 23(Ι)/1996 που αφαιρεί τη δικαιοπρακτική ικανότητα των ατόμων και επιτρέπει τον διορισμό κηδεμόνων/διαχειριστών περιουσίας που υποκαθιστούν ουσιαστικά τα ίδια τα άτομα.	Η Σύμβαση εγκρίθηκε με Νόμο από την Κύπρο το 2011. Πρέπει να γίνουν και άλλες ενέργειες, για τα δικαιώματα των ατόμων. Κάποιοι νόμοι πρέπει να καταργηθούν. Κάποιοι άλλοι πρέπει να αλλάξουν και ιδίως ο νόμος που επιτρέπει στο κράτος να διορίζει κηδεμόνες για τα άτομα με νοητική αναπηρία.
4.3 Αυτοσυνηγορία	
Η Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΕΠΑΝΑ), με την υπογραφή της Σύμβασης του ΟΗΕ το 2011, ξεκίνησε ημερίδες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των υπηρεσιών, γονιών και επαγγελματιών, για τη σημασία του δικαιώματος προς δικαιοπραξία και από το 2015 ξεκίνησε ενημερωτικές διαλέξεις σε κέντρα μέρας ενθαρρύνοντας τη δημιουργία ομάδων αυτοσυνηγορίας. Επίσης από Ιούλιο 2021, αποφάσισε όπως συμμετέχουν τα ίδια τα άτομα με νοητική αναπηρία στις συνεδρίες της Επιτροπής ως Παρατηρητές (μέχρι την τροποποίηση του περί Ατόμων με Νοητική Αναπηρία Νόμου). Σύμφωνα με τις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ, το Κράτος θα πρέπει να παρέχει υποστήριξη για την ίδρυση αντιπροσωπευτικής οργάνωσης ατόμων με νοητική αναπηρία.	Η Επιτροπή από το 2011 ξεκίνησε να μιλά σε όλους. Εξηγά για το δικαίωμα των ατόμων να μιλούν για τον εαυτό τους. Αυτό λέγεται αυτοσυνηγορία. Από το 2021 οι Αυτοσυνήγοροι συμμετέχουν στις συνεδρίες της, ως Παρατηρητές. Η Επιτροπή του ΟΗΕ είπε ότι η Κύπρος πρέπει να βοηθήσει τα άτομα να κάνουν δική τους οργάνωση.
4.4 Υπηρεσίες Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης για παιδιά με νοητική αναπηρία	
Η Επιτροπή μέσα από την εμπειρία της στην στήριξη των οικογενειών με μικρά παιδιά και μετά από μελέτες, διαπιστώνει την απουσία ενός θεσμικού πλαισίου και ολιστικού σχεδιασμού των υπηρεσιών έγκαιρης παιδικής	Οι Λειτουργοί της ΕΠΑΝΑ και της ΣΥΕΠΠ στηρίζουν τις οικογένειες. Δεν υπάρχει όμως ένα σύστημα από το κράτος για όλα τα μικρά παιδιά κάτω

παρέμβασης για παιδιά μέχρι 6 ετών. Σκοπός ο άμεσος εντοπισμός και η παροχή των κατάλληλων παρεμβάσεων για μείωση της εξάρτησης και του βαθμού αναπηρίας ενός παιδιού. Η ΕΠΑΝΑ προτείνει τη σύνδεση της ΣΥΕΠΠ με τον Παιδίατρο Αναφοράς (μέσω πρωτοκόλλου) και τη «συνοδεία» του γονιού από την πρώτη διάγνωση και στα πρώτα χρόνια ζωής του παιδιού, με στόχο τη στήριξη για μείωση των επιπτώσεων της αναπηρίας στο παιδί αλλά και για σκοπούς ψυχολογικής στήριξης των γονιών και μείωσης του άγχους. Σημειώνεται ότι η προώθηση της Εθνικής Στρατηγικής και Σχέδιο Δράσης για τον Αυτισμό 2024-28, είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα και μια καλή πρακτική, η οποία θα ήταν καλό να επεκταθεί και στα παιδιά που αντιμετωπίζουν νοητική αναπηρία ή/και αναπτυξιακές δυσκολίες. Επιπρόσθετα, ο καθορισμός κέντρων πολυθεματικής αξιολόγησης και παροχής θεραπειών σε τοπικό επίπεδο σε οργανωμένη βάση ή/και η επιδότηση όλων των αναγκαίων θεραπειών/παρεμβάσεων ανεξαρτήτως βαθμού αναπηρίας, αφού γίνει σύσταση από ειδικούς, θα βοηθήσει έτσι ώστε να μην επιβαρύνεται η οικογένεια με το κόστος των θεραπειών αφού δεν καλύπτονται όλες από το ΓεΣΥ.	των 6 χρονών. Η ΕΠΑΝΑ λέει ότι οι παιδίατροι πρέπει να ενημερώνουν την οικογένεια για τη ΣΥΕΠΠ. Η Κυβέρνηση έκανε σχέδιο δράσης για τα άτομα με αυτισμό. Η ΕΠΑΝΑ εισηγήθηκε να γίνει και για τα παιδιά με άλλες αναπηρίες. Είναι καλό να γίνουν κέντρα για τις θεραπείες των παιδιών. Οι γονείς δίνουν πολλά λεφτά για τις θεραπείες των παιδιών τους.
4.5 Δομές ημερήσιας ή/και 24ωρης φροντίδας	
Ένα άλλο θέμα που απασχολεί τα άτομα και τις οικογένειές τους είναι οι δομές που παρέχουν υπηρεσίες σε ενήλικα άτομα. Μέχρι σήμερα, η παροχή υπηρεσιών γίνεται από ιδιωτική πρωτοβουλία/Συνδέσμους/ΜΚΟ μέσω επιχορηγήσεων από το κράτος, καθώς και από κρατικές δομές των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και δομές που αναθέτει το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες σε αναδόχους μέσω δημόσιων διαγωνισμών. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι σε συγκεκριμένες	Κάποια άτομα χρειάζεται να πηγαίνουν σε Κέντρα Ημέρας ή σε Κατοικίες όπου θα έχουν υποστήριξη. Το κράτος δίνει κάποια χρήματα στα Κέντρα και τις Κατοικίες για να λειτουργούν. Σε κάποιες πόλεις δεν υπάρχουν αρκετά

περιοχές (π.χ. σε ορεινές περιοχές και στην επαρχία Πάφου) δεν καλύπτονται επαρκώς οι ανάγκες λόγω απουσίας δομών. Η ΕΠΑΝΑ θεωρεί ότι η καταγραφή των αιτημάτων και μετέπειτα ο σχεδιασμός υπηρεσιών (νέων δομών, προγραμμάτων, κατοικιών υποστηριζόμενης διαβίωσης κλπ), σε τοπικό επίπεδο θα διευκολύνει την εξυπηρέτηση όλων των ΑμεΝΑ. Επίσης, όταν πρόκειται για άτομα με δύσκολες συμπεριφορές, οι δομές αρνούνται να τα εντάξουν στα προγράμματά τους, επικαλούμενοι το καταστατικό τους ή την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Για το σκοπό αυτό θα ήταν χρήσιμη η κατάρτιση των επαγγελματιών που εργάζονται σε δομές που εξυπηρετούν ΑμεΝΑ στο χειρισμό δύσκολων συμπεριφορών. Η ΕΠΑΝΑ συνεισφέρει στα πλαίσια των δυνατοτήτων της με σεμινάρια και καταρτίσεις επαγγελματιών, αλλά υπάρχει ανάγκη μεθόδευσης και επέκτασης των καταρτίσεων, όπως και καθορισμός ενιαίας πολιτικής για όλα τα κέντρα. Ένα άλλο θέμα που εντοπίζεται είναι η χαμηλή χρηματοδότηση των δομών που λειτουργούν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε φιλανθρωπικές δραστηριότητες για να καλύπτουν τα λειτουργικά τους έξοδα, κάτι που αντίκειται στη φιλοσοφία της Σύμβασης του ΟΗΕ. Ταυτόχρονα, η ελλιπής χρηματοδότηση εμποδίζει την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού που είναι απαραίτητο για τη σωστή λειτουργία των προγραμμάτων.	κέντρα ημέρας (π.χ. στην Πάφο και στα χωριά). Η Κυβέρνηση πρέπει να βοηθήσει να γίνουν όσα Κέντρα χρειάζεται. Πολλά Κέντρα Ημέρας δεν δέχονται άτομα με δύσκολες συμπεριφορές. Το προσωπικό των Κέντρων πρέπει να γνωρίζει πώς να βοηθά και αυτά τα άτομα. Η ΕΠΑΝΑ κάνει σεμινάρια για το προσωπικό όλων των κέντρων και των υπηρεσιών. Τα Κέντρα Ημέρας κάνουν παζαράκια για να έχουν λεφτά για να λειτουργούν. Αν δεν έχουν αρκετά λεφτά δεν μπορούν να προσλαμβάνουν προσωπικό.
--	---

4.6 Αποϊδρυματοποίηση και Αυτόνομη ή Υποστηριζόμενη διαβίωση

Η δημιουργία κατοικιών υποστηριζόμενης διαβίωσης και σπιτιών στην κοινότητα έχουν συμβάλει στην αποϊδρυματοποίηση των ΑμεΝΑ. Η Επιτροπή χαιρετίζει τις προσπάθειες του ΤΚΕΑΑ για δημιουργία περισσότερων κατοικιών, όπως και των ατομικών προγραμμάτων υποστηριζόμενης διαβίωσης.	Έγιναν κάποια σπίτια για να μένουν τα άτομα. Όμως κάποιοι ακόμη μένουν σε γηροκομεία. Κάποιοι μένουν μακριά από τις πόλεις,
--	--

Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη ΑμεΝΑ που διαμένουν σε Στέγες Ηλικιωμένων ή απομονωμένα σε ορεινές περιοχές ή/και με τους ηλικιωμένους γονείς τους, χωρίς κοινωνική ζωή, δραστηριότητες και υπηρεσίες. Επίσης, κάποια άτομα επιθυμούν να ζήσουν ανεξάρτητα είτε με κάποιον σύντροφο ή σύζυγο, αλλά το γεγονός ότι σε περίπτωση συγκατοίκησης συνυπολογίζονται τα μηνιαία εισοδήματα των δύο ατόμων, έχει ως αποτέλεσμα να διακόπτεται/μειώνεται το ΕΕΕ, και είναι αποτρεπτικός παράγοντας για απόλαυση του δικαιώματος τους στην προσωπική και οικογενειακή ζωή. Για το θέμα της ανεξάρτητης διαβίωσης έχουν καταγραφεί και οι απόψεις των ίδιων των ΑμεΝΑ, όπως συζητήθηκαν σε συνεδρίες της ΕΠΑΝΑ με τη συμμετοχή των Αυτοσυνήγορων κατά το 2022, και στάληκαν σε όλους τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, Επιτρόπους και τη Βουλή των Αντιπροσώπων.	άλλοι σε χωριά, όπου δεν υπάρχουν πολλές δραστηριότητες. Κάποια άτομα θέλουν να μείνουν μόνα Κάποια με τον σύντροφο τους. Αν μένουν μαζί με τον σύντροφό τους μπορεί να σταματήσει το ΕΕΕ, ή το ΕΕΕ μπορεί να μειωθεί. Το θέμα συζητήθηκε σε συνεδρίες το 2022. Οι απόψεις των ΑμεΝΑ για την ανεξάρτητη διαβίωση, στάλθηκαν στο κράτος και τη Βουλή των Αντιπροσώπων το 2022.
--	--

4.7 Υπηρεσίες Φροντίδας και Υποστηρικτικές Υπηρεσίες

Τα άτομα με νοητική αναπηρία και οι οικογένειες τους χρήζουν τις περισσότερες φορές, εξειδικευμένων υπηρεσιών φροντίδας ανάλογα με τις ανάγκες τους. Μέχρι σήμερα, το ποσό και το είδος της φροντίδας που παρέχεται, καθορίζεται βάσει του βαθμού της αναπηρίας και βάση οικονομικών και εισοδηματικών κριτηρίων. Σε σπάνιες περιπτώσεις – κατ' εξαίρεση - το επίδομα παρέχεται σε συγγενικό άτομο (συνήθως στη μητέρα- «άτυπη φροντίδα»), λόγω του ότι είναι δύσκολο να εντοπιστεί κάποιος φροντιστής που να μπορεί να χειριστεί το άτομο ή να είναι διαθέσιμος στην περιοχή που διαμένει η οικογένεια. Εισήγηση της ΕΠΑΝΑ είναι όπως γίνει κοστολόγηση της φροντίδας και να αναθεωρηθεί το ποσό που δίνεται στα ΑμεΝΑ. Επίσης, η «άτυπη φροντίδα» ίσως να πρέπει να θεσμοθετηθεί και να καταβάλλονται και	Τα ΑμεΝΑ χρειάζονται φροντίδα. Το κάθε άτομο χρειάζεται διαφορετικά πράγματα. Το κράτος δίνει λεφτά για τη φροντίδα. Κάποιες φορές φροντιστής/φροντίστρια είναι η μητέρα. Μπορεί να είναι κάποιος άλλος συγγενής. Το ποσό που δίνει το κράτος για τη φροντίδα θα πρέπει να αυξηθεί. Πολλές μητέρες αφήνουν τη δουλειά τους.
--	--

κοινωνικές ασφαλίσεις στις μητέρες που συνήθως εγκαταλείπουν την εργασία τους για να φροντίσουν το παιδί τους. Πέρα από τη φροντίδα, δεν παρέχονται οποιοσδήποτε διευκολύνσεις στα ΑμεΝΑ για την κάλυψη άλλων αναγκών όπως η κοινωνικοποίησή τους, η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και ψυχαγωγίας, εκτός εάν συμμετέχουν σε δραστηριότητες των κέντρων μέρας/24ωρης φροντίδας. Η Επιτροπή επίσης χαιρετίζει την προσπάθεια του ΤΚΕΑΑ για δημιουργία/ θεσμοθέτηση συνοδευτικών/υποστηρικτικών υπηρεσιών όπως ο προσωπικός βοηθός που θα συμβάλουν στην εξατομίκευση των παρεμβάσεων και στην κοινωνική ενσωμάτωση των ΑμεΝΑ. Επιπλέον επιδόματα όπως αυτό της διακίνησης ή/και σχεδιασμός άλλων τρόπων μεταφοράς είναι ένα από τα συχνά αιτήματα των γονιών και των ιδίων των ατόμων. Ο σχεδιασμός εναλλακτικών μέσων μεταφοράς για ΑμεΝΑ θα έδινε την ευχέρεια για κοινωνική ένταξη των ατόμων και αποφόρτιση των γονιών κυρίως αυτών που αδυνατούν να μεταφέρουν τα παιδιά τους είτε αυτά είναι ανήλικα είτε ενήλικα.	Έτσι μπορούν να φροντίζουν τα παιδιά τους. Σε αυτές τις μητέρες πρέπει να δίνει το κράτος κοινωνικές ασφαλίσεις. Χρειάζεται να γίνουν και άλλες υπηρεσίες για τα ΑμεΝΑ. Χρειάζονται κάποιο συνοδό που να τους βοηθά να πηγαίνουν βόλτες, ή για να κάνουν πράγματα που χρειάζονται ή που τους αρέσουν. Το κράτος πρέπει να δίνει και χρήματα για τη μεταφορά των ΑμεΝΑ. Μπορεί να γίνουν άλλες σκέψεις για να γίνεται η μεταφορά των ατόμων.
4.8 Επαγγελματική αποκατάσταση /εργοδότηση με στήριξη/κοινωνικές επιχειρήσεις	
Ο θεσμός «Εργοδότηση με Στήριξη» εφαρμόζεται με επιτυχία εδώ και χρόνια αλλά χρήζει επέκτασης και αναβάθμισης με στόχο περισσότερα ΑμεΝΑ, που το επιθυμούν, να ενταχθούν, στην αγορά εργασίας ανάλογα με τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα τους. Επιπλέον πολλά από τα Ιδρύματα/Κέντρα μέρας λειτουργούν προστατευόμενα εργαστήρια εκ των οποίων ορισμένα είναι κερδοφόρα και μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε κοινωνικές επιχειρήσεις και να δικτυωθούν στην κοινότητα. Αυτό προϋποθέτει μελέτη βιωσιμότητας για τυχόν αναβάθμιση τους ή ακόμη και μεταφοράς τους εκτός	Κάποια άτομα εργάζονται με καθοδηγητή εργασίας. Κάποια άλλα εργάζονται σε εργαστήρια που βρίσκονται σε Κέντρα Ημέρας. Ορισμένα εργαστήρια μπορούν να γίνουν κοινωνικές επιχειρήσεις. Μπορεί να βρίσκονται στην κοινότητα.

Κέντρου Ημέρας ώστε να επιτυγχάνεται και η κοινωνική ένταξη. Όπως προαναφέρθηκε η Επιτροπή αποτάθηκε στον Υπουργό Οικονομικών, ζητώντας όπως τροποποιηθεί ο περί Πρόσληψης Ατόμων με Αναπηρίες στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Ειδικές Διατάξεις) Νόμο του 2009 (Ν.146(Ι)/2009) και συγκεκριμένα ζητήθηκε να τροποποιηθούν τα απαιτούμενα προσόντα που προβλέπονται για κάποιες θέσεις εργασίας (π.χ. ωρομίσθιο προσωπικό, θέσεις κλητήρα ή εργατών). Το γεγονός ότι απαιτείται Απολυτήριο Λυκείου αποτρέπει πολλά άτομα από τη διεκδίκηση συγκεκριμένων θέσεων εργασίας και είναι μια μορφή διάκρισης για άτομα με νοητική αναπηρία. Διευκρινίζεται ότι στα ΑμεΝΑ που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των Γυμνασίων και Λυκείων δίνεται «Πιστοποιητικό Παρακολούθησης» και όχι απολυτήριο Λυκείου με αποτέλεσμα να μην πληρούν το απαιτούμενο προσόν και να μην μπορούν να επωφεληθούν του δικαιώματος στην Ποσόστωση. Εισήγηση, επίσης της ΕΠΑΝΑ προς τον Υπουργό Οικονομικών ήταν η εφαρμογή του συγκεκριμένου Νόμου και στον ιδιωτικό τομέα. Για το θέμα της εργοδότησης/απασχόλησης έχει σταλεί υπόμνημα με τις εισηγήσεις των ίδιων των ΑμεΝΑ σε διάφορες κρατικές υπηρεσίες (βλέπε Παράγραφο 3.2.2 και Παράρτημα 2).	Η Επιτροπή ζήτησε από τον Υπουργό Οικονομικών να αλλάξει ο Νόμος Ο νόμος για τις προσλήψεις στο δημόσιο. Ζήτησε να μπορούν και τα ΑμεΝΑ να εργάζονται σε κάποιες θέσεις Για να μπορούν να χρησιμοποιούν το «Πιστοποιητικό Παρακολούθησης» που τους δίνει το Υπουργείο. Η ΕΠΑΝΑ ζήτησε από τον Υπουργό αυτός ο νόμος να εφαρμόζεται και στον ιδιωτικό τομέα. Για το θέμα της εργασίας έγινε και υπόμνημα με τους αυτοσυνήγορους (Παράγραφος 3.2.2 και Παράρτημα 2).
5. Σύνοψη	
Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω κατά το 2023, παρόλο ότι έχει σημειωθεί αρκετή πρόοδος όσον αφορά τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική αναπηρία, εντούτοις σε αρκετές πτυχές της ζωής τους δεν διασφαλίζονται στην πράξη όλα τα δικαιώματά τους. Παραδείγματα των προσπαθειών που έγιναν βρίσκονται στον απολογισμό Υλοποίησης δράσεων του Τρίτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την αναπηρία 2021-2023 όπου περιγράφονται 123 δράσεις εκ των οποίων 74	Το 2023 έγιναν κάποια έργα για τα άτομα με νοητική αναπηρία. Πρέπει όμως να γίνουν και άλλα για να διασφαλίζονται όλα τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ. Η Κυβέρνηση λέει τι κάνει για τα ΑμεΑ στο έγγραφο που ονομάζεται «Εθνικό

υλοποιήθηκαν πλήρως ή στο 55% και 49 υλοποιήθηκαν μερικώς ή σε ποσοστό 36%. Πολλές δράσεις αφορούν όλες τις αναπηρίες και ακριβώς για τα ΑμεΝΑ χρειάζονται πιο δραστικές αποφάσεις που να δίνουν κυρίως έμφαση στο γεγονός ότι είναι ισότιμοι πολίτες ενώπιον του νόμου και ότι η πλήρης διασφάλιση των δικαιωμάτων τους χρειάζεται πιο εμπεριστατωμένη περιγραφή των αιτημάτων τους. Αυτό επιτυγχάνεται εν μέρει με τη λειτουργία των ομάδων αυτοσυννογορίας και με την καταγραφή των αιτημάτων από τους ίδιους. Υπάρχει όμως μεγάλος αριθμός ενηλίκων ατόμων που δεν έχουν τρόπο να αποταθούν κάπου για να ζητήσουν βοήθεια ή που δε γνωρίζουν τα δικαιώματά τους. Είναι σημαντικό σε όλες τις προσπάθειες που καταβάλλονται, οι υπηρεσίες να μπορούν να συντονίζονται επαρκώς για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ, όπου θα λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις/επιθυμίες των ίδιων των ατόμων. Μόνο με τη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών θα μπορεί να γίνονται στοχευμένες παρεμβάσεις ώστε να μπορούν τα ΑμεΝΑ να απολαμβάνουν όλο και περισσότερο τα δικαιώματά τους.	Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία». Κάποιες δράσεις έχουν ολοκληρωθεί και κάποιες άλλες όχι. Για τα ΑμεΝΑ πρέπει να γίνουν περισσότερες δράσεις, κυρίως για το δικαίωμά τους να είναι ίσοι πολίτες ενώπιον του νόμου και να μιλούν για τον εαυτό τους. Οι αυτοσυνήγοροι μπορούν να μιλήσουν για τα αιτήματά τους. Τα υπόλοιπα ΑμεΝΑ όμως δεν μπορούν να ζητήσουν βοήθεια για τα δικαιώματά τους. Οι υπηρεσίες πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους, για να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ και να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη και των ίδιων των ατόμων.
--	--

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Προϋπολογισμός ΕΠΑΝΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (ΕΠΑΝΑ)

Κεφάλαιο 03.2420 Τμ. Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες -
Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας

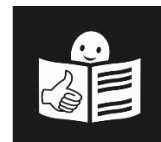
Άρθρο 04.088 Χορηγία προς την Επιτροπή Προστασίας Ατόμων με Νοητική
Αναπηρία

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ 2023* €	ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΔΑΠΑΝΗ 2024** €
Αποδοχές Προσωπικού - Θέσεις:	245,630	304,500
1 Προϊστάμενος (Κλ. Α11 ^{II})		
2 Λειτουργοί (Κλ. Α8-Α10-Α11)		
3 Βοηθοί Γραμματειακοί Λειτουργοί (Κλ.Α2-Α5-Α7 ^{II})		
3 Λειτουργοί Έγκαιρης Παιδ.Παρέμβασης (Κλ.Α5)		
1 Ωρομίσθιος Κλητήρας (Κλ.Ε5)		
ΣΥΝΟΛΟ αποδοχών προσωπικού	245,630	304,500
Έξοδα Παραστάσεως και Αμοιβή Μελών ΕΠΑΝΑ	9,699	14,000
Άλλες Δαπάνες		
Έξοδα Λειτουργίας Γραφείου		
Έξοδα κινήσεως	2,986	4,000
Επιδόματα εκτός έδρας	0	200
Ταχυδρομικά Τέλη	279	1,100
Τηλέφωνα, Φαξ, Internet, ετήσια τέλη Zoom	3,716	4,200
Φωτισμός-Θέρμανση	4,566	5,200
Καθαριότητα Γραφείου	5,720	6,000
Τέλη & Τέλη Ύδατος	0	300
Βιβλιοθήκη/Εφημερίδες/Περιοδικά	0	0
Δημοσιεύσεις	326	700
Εκδόσεις-Δημοσιότητα-Διαφήμιση	433	1,600
Φωτοτυπικά Υλικά	829	900
Γραφική Ύλη	500	600
Συντήρηση και Λειτουργία Μηχανογραφικού/ Λογισμικού και άλλου εξοπλισμού	6,000	6,000
Συντήρηση κτιρίου**	32,000	26,000
Μελέτες/Έρευνες		
Μητρώο Ατόμων με Νοητική Αναπηρία/Μητρώο Ιδρυμάτων/Άλλες Έρευνες-Μελέτες	0	0
Αγορά υπηρεσιών Νομικού Συμβούλου ή άλλων ειδικών	12,000	12,000
Σχέδια/Προγράμματα		
Αποϊδρυματοποίηση ομάδας ατόμων με ν.α.	0	0
Συνέδρια εξωτερικού		
Ναύλα και άλλα έξοδα για συμμετοχή σε συνέδρια στο εξωτερικό	1,764	2,000

Συνέδρια-Σεμινάρια κ.ά. γεγονότα στην Κύπρο	}	
Επιμόρφωση Προσωπικού Ε.Π.Α.Ν.Α.		
Επιμόρφ.Επαγγελμ.Προσωπ.εθελοντικών οργανώσεων		5,003 6,000
Έξοδα Φιλοξενίας		240 500
Υπηρεσίες Κλητήρα		0 200
Διάφορα		1,000 900
ΣΥΝΟΛΟ Εξόδων Λειτουργίας Γραφείου		77,362 78,400
Έπιπλα & Εξοπλισμός		
Αγορά Επίπλων		1,300 1,300
Αγορά μηχανογραφικού εξοπλισμού/λογισμικού		1,800 1,800
ΣΥΝΟΛΟ Άλλων Δαπανών		80,462 81,500
ΣΥΝΟΛΟ Αποδοχών Προσωπικού		245,630 304,500
Έξοδα Παραστάσεως και αμοιβή μελών ΕΠΑΝΑ		9,699 14,000
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		335,791 400,000

* Εγκριθείσα χορηγία 2023 €363.000 - Υπόλοιπα Λογαριασμού: 01/01/2023 €986 και 31/12/2023 €2.313

** Τελική Εγκριθείσα Χορηγία 2024 €400.000 αντί €406.000 προτεινόμενης. Οι €6000 έχουν αφαιρεθεί από το κονδύλι "Συντ.κτηρίου"

Παράρτημα 2: Υπόμνημα - Εργασία – Απασχόληση για τα άτομα με νοητική αναπηρία

Οι πιο κάτω απόψεις αφορούν το αποτέλεσμα των συναντήσεων της Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία με τους Παρατηρητές/Εκπροσώπους των ακόλουθων ομάδων Αυτοσυνηγορίας:

- **Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου - Λευκωσία**
- **Φιλανθρωπικό Ίδρυμα Τοξότης - Λευκωσία**
- **2^ο Κέντρο Παρέμβασης Ενηλίκων Συνδ. για Άτομα με Αυτισμό Κύπρου - Λευκωσία**
- **Σπίτι του Μάριου – Λεμεσός**
- **Αικατερίνιο Πρότυπο Κέντρο Μέρας Ενηλίκων – Λεμεσός**
- **Πρότυπο Κέντρο Ημέρας Απόστολος Λουκάς– Λεμεσός**
- **Ίδρυμα Μαργαρίτα Λιασίδου – Πάφος**

Οι Παρατηρητές πήραν ενημερωτικά έντυπα για το θέμα της εργασίας, συγκεκριμένα το άρθρο 27 «Εργασία» της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και την παράγραφο 6 «Πρόσβαση στην Εργασία» της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, όλα σε εύκολη γλώσσα ανάγνωσης (easy to read).

Οι συναντήσεις έγιναν την 01/12/22 και 23/03/23 και τα πρακτικά της τελευταίας συνεδρίας επικυρώθηκαν στις 08/06/23 και 22/06/23.

Το κείμενο πιο κάτω είναι σε απλή γλώσσα (easy to read). για να είναι κατανοητό από όλους ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Περιγραφή του θέματος της εργασίας από τους ίδιους:

Όσοι εργάζονται, είπαν πού εργάζονται, πόσα λεφτά παίρνουν και πόσες ώρες εργάζονται.

Ορισμένοι θα ήθελαν να εργαστούν, αλλά δεν έχουν τις ευκαιρίες.

Οι περισσότεροι δουλεύουν σε υπεραγορές, άλλοι σαν κλητήρες

Άλλοι εργάζονται σε καφετέριες και ορισμένοι σε εργαστήρια ζαχαροπλαστικής
Ένας εργάζεται σαν μουσικός

Εξήγησαν ποια είναι τα προβλήματα:

- Ορισμένοι θέλουν μια εργασία που να τους ταιριάζει.
Να ξέρουν πως να την κάνουν.
- Άλλοι θέλουν να εργάζονται με πλήρες ωράριο,
όχι λίγες ώρες την ημέρα
- Άλλοι λένε ότι τους αρέσει η εργασία τους,
τους αρέσει ο μισθός και οι συνάδελφοι.
- Οι περισσότεροι έχουν πρόβλημα μεταφοράς στην εργασία.
Πρέπει κάποιος να τους μεταφέρει.
- Καμιά φορά βοηθά η οικογένεια ή
το κέντρο που φοιτούν αν έχει μεταφορικό.
- Το μεταφορικό είναι εμπόδιο για πολλούς.
- Ορισμένοι δεν μπορούν να εργαστούν για το λόγο αυτό.
- Κάποιοι ξέρουν καλά τι τους αρέσει να κάνουν για εργασία.
Έχουν εκπαιδευτεί για αυτή την εργασία.
- Ενώ άλλοι εκπαιδεύονται τώρα.
Μόλις είναι έτοιμοι θα αρχίσουν να δουλεύουν.
- Ορισμένοι δεν εργάζονται ή σταμάτησαν γιατί δεν θέλει η οικογένεια.
- Άτομα με κινητικά προβλήματα έχουν δυσκολίες στην εργασία.
- Κάποια άτομα πληρώνονται λίγα λεφτά για αυτό που κάνουν.
- Ορισμένοι προτιμούν να είναι σπίτι και να μην εργάζονται.

Άλλα Εμπόδια

- Στο σχολείο τους δίνουν Πιστοποιητικό Παρακολούθησης.
- Για να εργαστούν πολλές φορές χρειάζονται Απολυτήριο Λυκείου.
- Για να φοιτήσουν κάπου αλλού μετά το σχολείο χρειάζονται απολυτήριο.

- Όλοι όμως έχουν δικαίωμα σε μαθήματα εκπαίδευσης.
- Χρειάζεται να δοκιμάζουν στις δουλειές για να δουν αν πραγματικά τους αρέσει
- Για να εργάζονται με ασφάλεια χρειάζονται αλλαγές. Ο χώρος να είναι προσβάσιμος.
- Χρειάζονται μεταφορικό μέσο για την εργασία τους.
- Χρειάζονται στήριξη από τους άλλους.
- Χρειάζεται να τους καταλαβαίνουν.
- Χρειάζονται προστασία από τον εκφοβισμό και την παρενόχληση.
- Ο μισθός που δίνεται να μην έχει σχέση με το ΕΕΕ.
- Να μάθουν πώς να μιλούν στις συνεντεύξεις.
- Δε δίδεται κανονικά ο μισθός και οι κοινωνικές ασφαλίσσεις.
- Στο δρόμο δεν υπάρχουν παντού ράμπες και διαβάσεις πεζών.
- Χρειάζονται ευκολίες για να μπορούν να δουλεύουν.
- Να μπορούν να διαλέγουν το ωράριο εργασίας.
- Να έχουν χρόνο να συνηθίσουν τη δουλειά.

Πιο Συγκεκριμένα Αιτήματα για να εργαστούν:

1. Χρειάζονται απολυτήριο λυκείου.
2. Ή να γίνει αλλαγή στα προσόντα¹
3. Χρειάζεται να γνωρίζουν περισσότερα για το κάθε επάγγελμα.
4. Χρειάζονται μεταφορικό μέσο.
5. Να μπορούν να διαλέγουν επάγγελμα.
6. Να μαθαίνουν ένα επάγγελμα.
7. Να επιλέγουν ωράριο εργασίας.
8. Να πληρώνονται και να έχουν κοινωνικές ασφαλίσσεις, όπως όλοι.
9. Να μαθαίνουν αγγλικά.
10. Να έχουν ευκολίες στην εργασία.

¹ Να μην απαιτείται απολυτήριο λυκείου πχ για θέσεις κλητήρα ή εργάτη ώστε να έχουν δικαίωμα στην ποσόστωση

11. Να μην τους κοροϊδεύουν οι άλλοι.
12. Να μάθουν οι εργοδότες πώς να μιλούν στα άτομα.
13. Να υπάρχουν περισσότεροι καθοδηγητές εργασίας.
14. Να έχουν δικαίωμα στη σύνταξη.
15. Να υπάρχουν περισσότερα κίνητρα σε εργοδότες για εργασία των ατόμων με νοητική αναπηρία.

(18 Αυγούστου 2023)

Παράρτημα 3: Πιλοτική έρευνα με θέμα: «Με ποιο τρόπο συμπεριφέρονται οι άνθρωποι σε άτομα με αναπτυξιακές δυσκολίες»

Εισαγωγή

Με τον όρο «εκφοβισμός» (bullying) ή θυματοποίηση, ορίζεται εκείνη η κατάσταση κατά την οποία ασκείται απρόκλητη, συστηματική, επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου. Ένα άτομο υφίσταται εκφοβισμό όταν εκτίθεται επανειλημμένα και για μεγάλο χρονικό διάστημα σε επιθετικές, σκόπιμες πρακτικές εκ μέρους ενός ή περισσοτέρων άλλων. Βασικό επίσης χαρακτηριστικό του φαινομένου αυτού είναι η «ανισορροπία δύναμης» που υπάρχει ανάμεσα στο θύτη και στο θύμα, με το θύτη να αποτελεί τον «ισχυρό» και το θύμα τον «ανίσχυρο»².

Οι κυριότερες μορφές που μπορεί να λάβει ο εκφοβισμός είναι σωματικός, συναισθηματικός/ψυχολογικός, λεκτικός, κοινωνικός, ηλεκτρονικός και σεξουαλικός.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία τα άτομα με αναπηρία και ιδιαίτερα τα άτομα με νοητική αναπηρία ή/και αναπτυξιακές διαταραχές έχουν αυξημένο ρίσκο να είναι θύματα εκφοβισμού, σε σύγκριση με συνομήλικούς τους χωρίς αναπηρία. Συγκεκριμένα, παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος φαίνεται να έχουν τριπλάσιες πιθανότητες να είναι θύματα εκφοβισμού³, ενώ και στα παιδιά με νοητική αναπηρία αυξάνεται ο κίνδυνος να εκτεθούν σε περιστατικά εκφοβισμού⁴. Σύμφωνα με άλλη έρευνα, ένα στα δέκα παιδιά με νοητική αναπηρία είναι θύματα εκφοβισμού⁵.

Ερωτηματολόγιο ΕΠΑΝΑ για το εκφοβισμό

Στο πλαίσιο των συνεδριάσεων της Επιτροπής με τη συμμετοχή των Αυτοσυνηγόρων/Παρατηρητών, συζητήθηκε το θέμα του εκφοβισμού (bullying), ένα θέμα το οποίο οι ίδιοι οι Αυτοσυνήγοροι έθεσαν προς συζήτηση.

Για σκοπούς διευκόλυνσης της συζήτησης, στάλθηκε εκ των προτέρων σε όλα τα Κέντρα Ημέρας/Δομές που λειτουργούν ομάδες αυτοσυνηγότητας, ερωτηματολόγιο σε μορφή easy to read (Παράρτημα 1). Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 10 δηλώσεις που δείχνουν εκφοβισμό σε διάφορες μορφές (λεκτικός, σωματικός, ψυχολογικός, ηλεκτρονικός κλπ.) και τα άτομα καλούνταν να αναφέρουν κατά πόσο βίωσαν ή όχι κάποια από αυτή τη συμπεριφορά, είτε στο παρελθόν είτε στην παρούσα φάση. Σημειώνεται ότι για το θέμα του σεξουαλικού εκφοβισμού θα γίνει επεξεργασία άλλου ερωτηματολογίου σε συνεργασία με τον Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ), λαμβάνοντας υπόψη ερωτηματολόγια που έγιναν στο εξωτερικό.

² Olweus D., (1993). Bullying at school: What we know and what we can do. Cambridge, Oxford Blackwell.

³ Twyman, K. A., Saylor, C. F., Saia, D., Macias, M. M., Taylor, L. A., & Spratt, E. (2010). Bullying and ostracism experiences in children with special health care needs. *Journal of Developmental Behavioral Pediatrics*, 31, 1-8.

⁴ Kelly N. & Norwich B., (2004). Pupils' perceptions of self and of labels: Moderate learning difficulties in mainstream and special schools, *British Journal of Educational Psychology*, vol. 74, pp 411-43

⁵ Sheard, C. , Clegg, J. , Standen, P. , & Cromby, J. (2001). Bullying and people with severe intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 45(5), 407-415.

Συνολικά συμπληρώθηκαν 63 ερωτηματολόγια από 7 Κέντρα που λειτουργούν ομάδες αυτοσυνηγορίας και στις οποίες συμμετέχουν και άντρες και γυναίκες, από όλες τις επαρχίες. Όλα τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν ανώνυμα.

Οι απαντήσεις των αυτοσυνηγόρων παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα:

A/A	Ερώτηση	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	Οι άνθρωποι με κοροϊδεύουν	26	37
2	Οι άνθρωποι με κοιτούν παράξενα	33	30
3	Οι άνθρωποι με κοροϊδεύουν για την εμφάνιση μου	30	33
4	Οι άνθρωποι μου συμπεριφέρονται σαν να είμαι μωρό	21	36
5	Οι άνθρωποι με κοροϊδεύουν για τον τρόπο που μιλώ	31	26
6	Ο τρόπος που μου μιλούν με κάνει να θυμώνω	32	25
7	Ορισμένοι άνθρωποι με κάνουν να ντρέπομαι	30	27
8	Μένω μακριά από άλλους ανθρώπους επειδή δεν είναι καλοί μαζί μου	34	29
9	Ανησυχώ για τον τρόπο που μου συμπεριφέρονται οι άλλοι	33	30
10	Κάποιοι άνθρωποι μου στέλνουν μηνύματα με άσχημα λόγια	13	47

Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις με τη βοήθεια των συνοδών τους/υπεύθυνους ομάδας. Σημειώνεται ότι σε 6 ερωτηματολόγια εκ παραδρομής δεν απαντήθηκαν οι ερωτήσεις 4-7, γι' αυτό το σύνολο των απαντήσεων είναι 57, και σε 3 ερωτηματολόγια δεν απαντήθηκε η τελευταία ερώτηση και το σύνολο των απαντήσεων είναι 60.

Στις περισσότερες ερωτήσεις βλέπουμε ότι οι απαντήσεις ήταν σχεδόν ισόποσες, εκτός από την ερώτηση που αφορά τον εκφοβισμό μέσω τηλεφώνου (μηνύματα), όπου οι περισσότερες απαντήσεις ήταν αρνητικές.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι σχεδόν όλα τα άτομα έχουν βιώσει κάποια μορφή εκφοβισμού κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Με βάση τη συζήτηση που έγινε κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων, τα περισσότερα άτομα αναφέρουν ότι τα περιστατικά εκφοβισμού τα βίωσαν κατά την περίοδο που ήταν μαθητές και όχι τόσο κατά την ενήλικη ζωή τους, ορισμένοι επίσης το έζησαν και στα πλαίσια της οικογένειας.

Λόγω του ότι τα περισσότερα άτομα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο εξυπηρετούνται από Κέντρα Ημέρας, ίσως να ήταν ενδιαφέρον να δοθεί το ερωτηματολόγιο και σε άτομα με νοητική αναπηρία που εργάζονται μέσω του προγράμματος εργοδότηση με στήριξη ή/και

ανεξάρτητα έτσι ώστε να καταγραφούν και οι εμπειρίες ατόμων που έρχονται σε επαφή με την κοινότητα (θα προγραμματιστεί μελλοντικά). Έτσι θα μπορέσουμε να δούμε απόψεις για το θέμα σε ένα περιβάλλον που δεν είναι «προστατευόμενο και ασφαλές» και όπου τα άτομα πιθανόν να μην νοιώθουν εξοικείωση/ασφάλεια με τον περίγυρο τους.

Εισηγήσεις για αντιμετώπιση του φαινομένου του εκφοβισμού

Έχοντας επίγνωση των συνεπειών που έχει ο εκφοβισμός, είναι σημαντικό να διαμορφωθούν στρατηγικές πρόληψης αλλά και παρέμβασης που να εστιάζουν σε όλους τους εμπλεκόμενους, δηλαδή στους θύτες, τα θύματα, την οικογένεια αλλά και τους επαγγελματίες. Πιο κάτω περιλαμβάνονται κάποιες εισηγήσεις, για την αντιμετώπιση του φαινομένου, λαμβάνοντας υπόψη και τις εισηγήσεις των ίδιων των αυτοσυνηγόρων, όπως εκφράστηκαν κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων της Επιτροπής τον Ιούνιο του 2023.

Για τα ίδια τα ΑμεΝΑ

- Εκπαίδευση/ενημέρωση των ίδιων των ΑμεΝΑ για τον εκφοβισμό, ποιες μορφές μπορεί να έχει και με ποιους τρόπους μπορούν να τον αντιμετωπίσουν.
- Να γνωρίζουν τα ΑμεΝΑ που μπορούν να αποταθούν για βοήθεια.
- Να γνωρίσουν τα ΑμεΝΑ που μπορούν να καταγγείλουν περιστατικά εκφοβισμού (άτομα εμπιστοσύνης, σύμβουλος, εκπαιδευτής).
- Προγράμματα εκπαίδευσης για καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης και γενικότερα της ανάπτυξης/ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων στα ίδια τα ΑμεΝΑ.
- Προώθηση μηνυμάτων ευαισθητοποίησης μέσω των ΜΜΕ και των ΜΚΔ.

Οικογένεια/Φροντιστές ΑμεΝΑ

- Τα μέλη της οικογένειας ή οι φροντιστές των ΑμεΝΑ, συνήθως είναι οι πρώτοι δέκτες ενδείξεων ότι το ΑμεΝΑ πιθανόν να αποτελεί στόχο ή/και να υφίσταται εκφοβισμό. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει μέσα από εκπαιδεύσεις να γίνει κατάλληλη ενημέρωση για το θέμα, έτσι ώστε να δίνουν την απαραίτητη σημασία σε τυχόν ενδείξεις θυματοποίησης (πληγές, μελανιές, άσχημη ψυχική διάθεση, απομόνωση, επιθετικότητα, θυμός, φοβίες, απότομη αλλαγή συμπεριφοράς κλπ.).
- Σε περίπτωση που επιβεβαιώνεται ότι το ΑμεΝΑ είναι θύμα εκφοβισμού, θα πρέπει να γνωρίζει η οικογένεια ή ο φροντιστής του ατόμου που μπορεί να το αναφέρει και τί θεραπευτικά μέτρα μπορεί να ληφθούν (προετοιμασία πολιτικής/κανονισμών για τις δομές).

Σχολείο/Κέντρα Ημέρας/Δομές

- Σεμινάρια/ενημερωτικές συναντήσεις στις οποίες μπορεί να είναι ομιλητές τα ίδια τα ΑμεΝΑ με θέμα συζήτησης τη διαφορετικότητα, την ισότητα, την αποδοχή και γενικά τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ.
- Συναντήσεις είτε σε ατομικό είτε και σε ομαδικό επίπεδο των ΑμεΝΑ με συμβούλους/ψυχολόγους.
- Έντυπο υλικό (πιθανόν ήδη να υπάρχει στο Υπουργείο Παιδείας) σε easy to read.
- Καλλιέργεια της αντίληψης ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία ή αναπτυξιακές δυσκολίες είναι φορείς δικαιωμάτων και πρέπει να τα σεβόμαστε.

Παράρτημα 4: Δημογραφικά στοιχεία ατόμων με νοητική αναπηρία με βάση το Μητρώο της Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΕΠΑΝΑ)

Οι πίνακες και τα γραφήματα που ακολουθούν βασίζονται στα δεδομένα που ήταν καταγεγραμμένα μέχρι τον Δεκέμβριο του 2023 στο Μητρώο που διατηρεί η ΕΠΑΝΑ, σύμφωνα με το Άρθρο 7 του περί των Ατόμων με Νοητική Αναπηρία Νόμου (Ν.117/89 & 11(I)/2018).

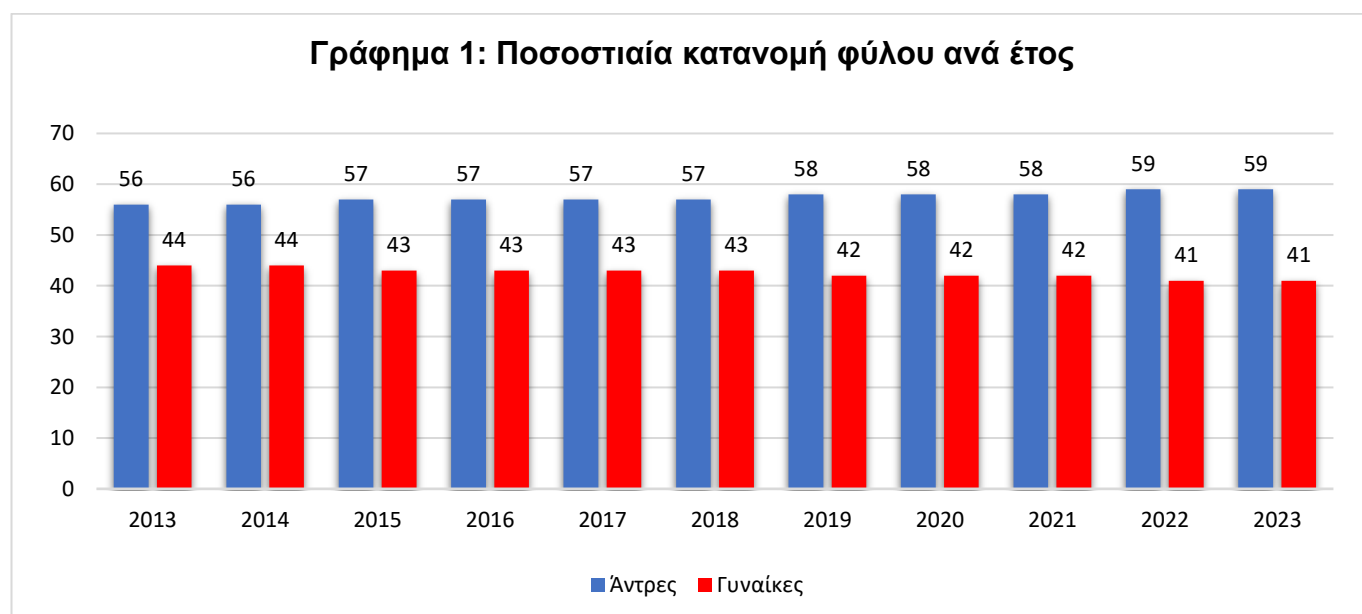
Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, μέχρι τον Δεκέμβριο του 2023, στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ ήταν εγγεγραμμένα 2765 άτομα με νοητική αναπηρία. Όσον αφορά το φύλο, 1621 ήταν άντρες (59%) και 1144 ήταν γυναίκες (41%).

Πίνακας 1: Ποσοστιαία κατανομή φύλου

Φύλο	Αρ. Ατόμων	%
Άντρες	1621	59
Γυναίκες	1144	41
Σύνολο	2765	100

Στο Γράφημα 1 φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή του φύλου των ΑμεΝΑ που ήταν εγγεγραμμένα στο Μητρώο από το 2012 μέχρι και το 2023. Σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, το ποσοστό των ανδρών έχει ανέβει κατά 3% από το 2012 μέχρι το 2023 ενώ το ποσοστό των γυναικών έχει μειωθεί αντίστοιχα. Βλέπουμε να υπάρχει σταδιακή αύξηση του ποσοστού ανδρών που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ, έναντι των γυναικών.

Γράφημα 1: Ποσοστιαία κατανομή φύλου ανά έτος

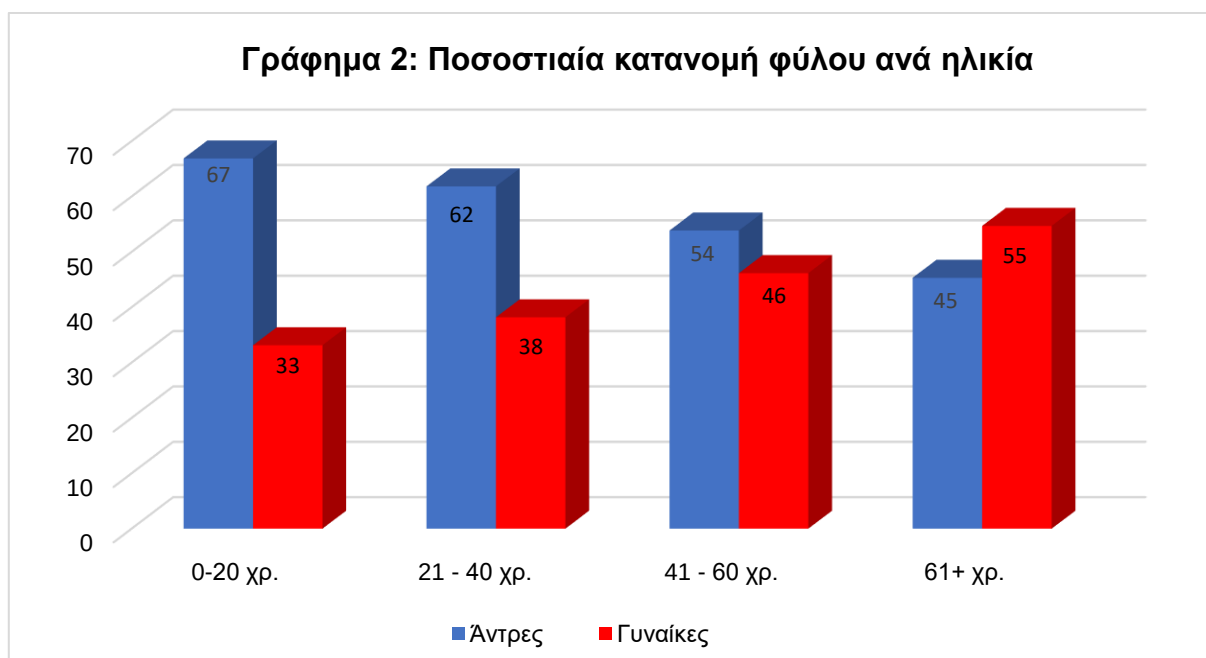

Στον Πίνακα 2, φαίνεται η κατανομή των ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο ανά ηλικιακή ομάδα.

Πίνακας 2: Ποσοστιαία κατανομή ηλικίας

Ηλικία	Αρ. Ατόμων	%
0 - 20	655	24
21 - 40	998	36
41 - 60	728	26
61 +	384	14
Σύνολο	2765	100

Σύμφωνα με το πιο κάτω διάγραμμα (Γράφημα 2) παρατηρείται ότι στις ηλικιακές ομάδες 0-20, 21-40 και 41-60, το ποσοστό των αντρών είναι μεγαλύτερο ενώ στην ηλικιακή ομάδα άνω των 61+ ετών, είναι μεγαλύτερο το ποσοστό των γυναικών κατά 10%. Συγκρίνοντας τα πιο κάτω δεδομένα με τα ποσοστά του προηγούμενου έτους, παρατηρείται σταθερότητα του ποσοστού των ανδρών και γυναικών σε όλες τις ηλικιακές ομάδες με μια μικρή μείωση κατά 1% στην ηλικιακή ομάδα 61+ , έναντι του ποσοστού των γυναικών που παρατηρείται αύξηση 1%.

Στον πιο κάτω πίνακα, φαίνεται ο βαθμός της νοητικής αναπηρίας για τα 2765 άτομα που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο. Ο βαθμός νοητικής αναπηρίας που καταγράφεται, βασίζεται στις ιατρικές βεβαιώσεις/πιστοποιητικά που επισυνάπτονται μαζί με το έντυπο καταγραφής του ατόμου στο Μητρώο, χωρίς να καθορίζεται πάντα με βάση πιο εργαλείο έγινε η αξιολόγηση. Σημειώνεται ότι η ΕΠΑΝΑ, δεν προβαίνει σε οποιαδήποτε αξιολόγηση του ατόμου.

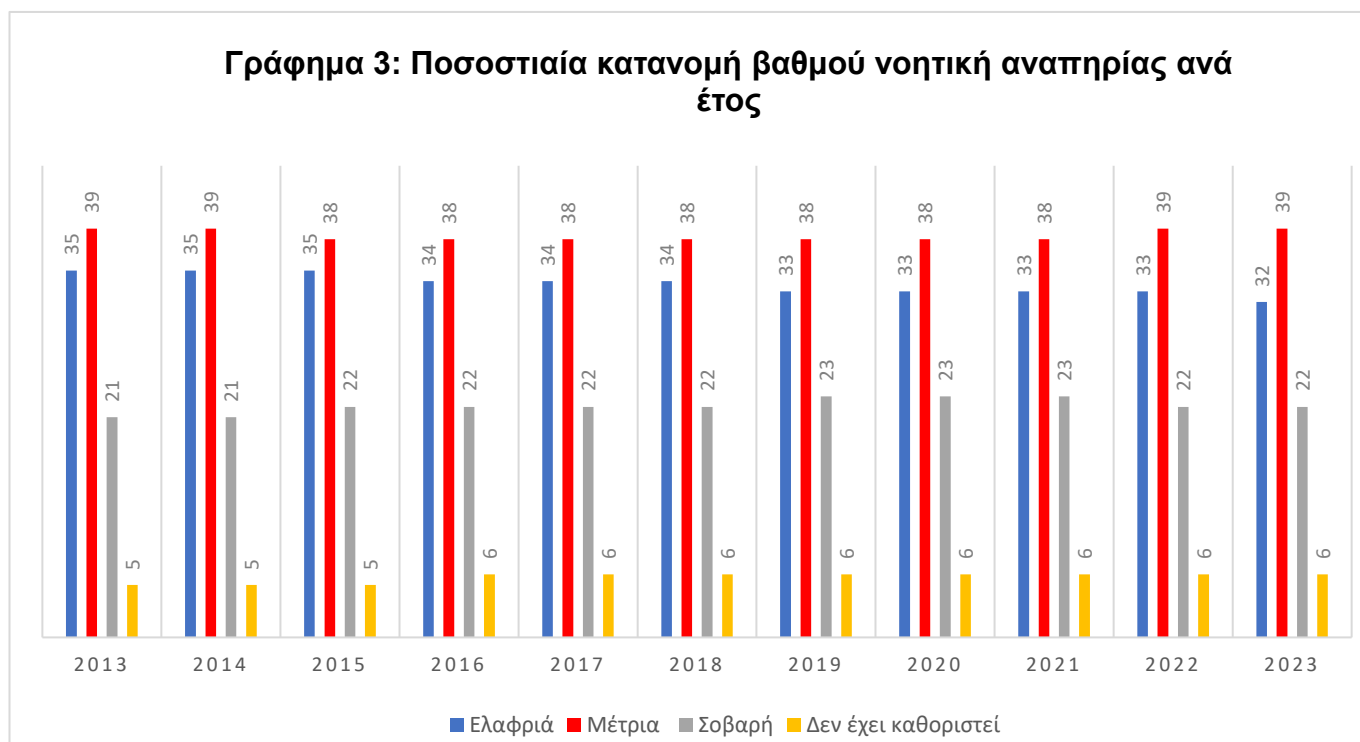
Σύμφωνα με τα στοιχεία, παρατηρείται ότι τα περισσότερα άτομα που περιλαμβάνονται στο Μητρώο, έχουν διαγνωστεί με μέτρια νοητική αναπηρία (39%) και ακολουθεί η ελαφριά νοητική αναπηρία (32%).

Πίνακας 3: Ποσοστιαία κατανομή βαθμού νοητικής αναπηρίας

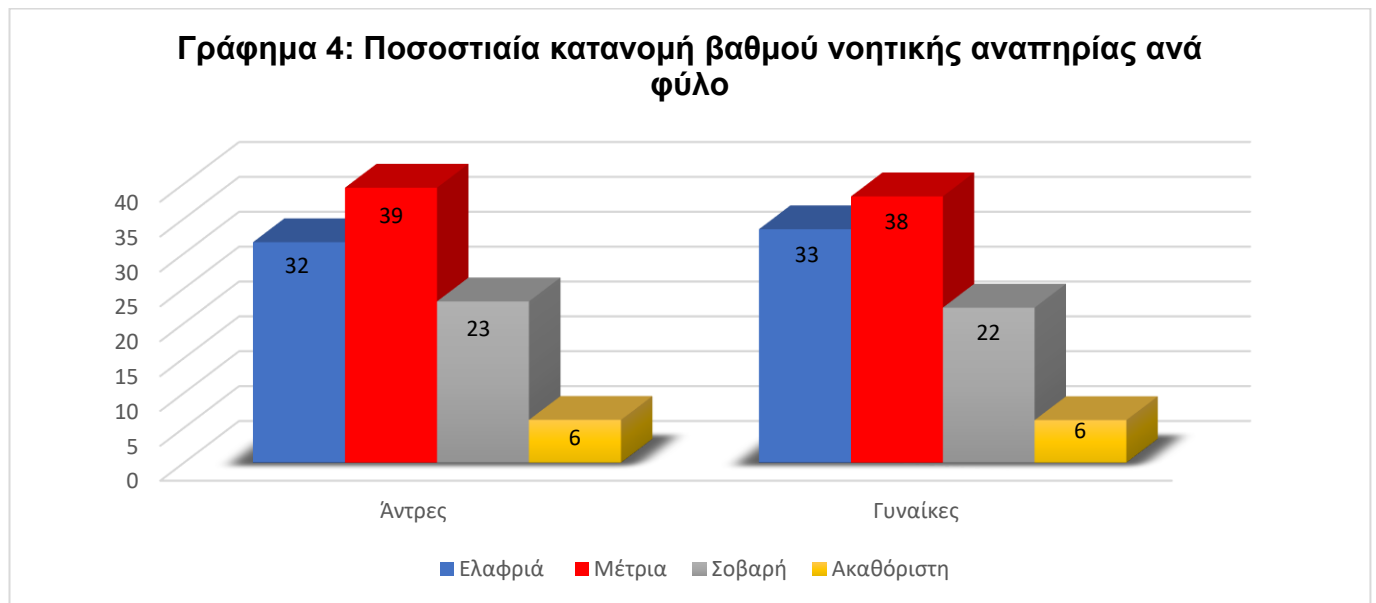
Βαθμός νοητικής αναπηρίας	Αρ. Ατόμων	%
Ελαφριά	894	32
Μέτρια	1074	39
Σοβαρή	628	22
Δεν έχει καθοριστεί *	169	6
Σύνολο	2765	100

* Η κατηγορία «δεν έχει καθοριστεί» περιλαμβάνει περιπτώσεις για τις οποίες οι ειδικοί γιατροί δεν έδωσαν ξεκάθαρη ή πλήρη διάγνωση ή ακόμα διερευνάται.

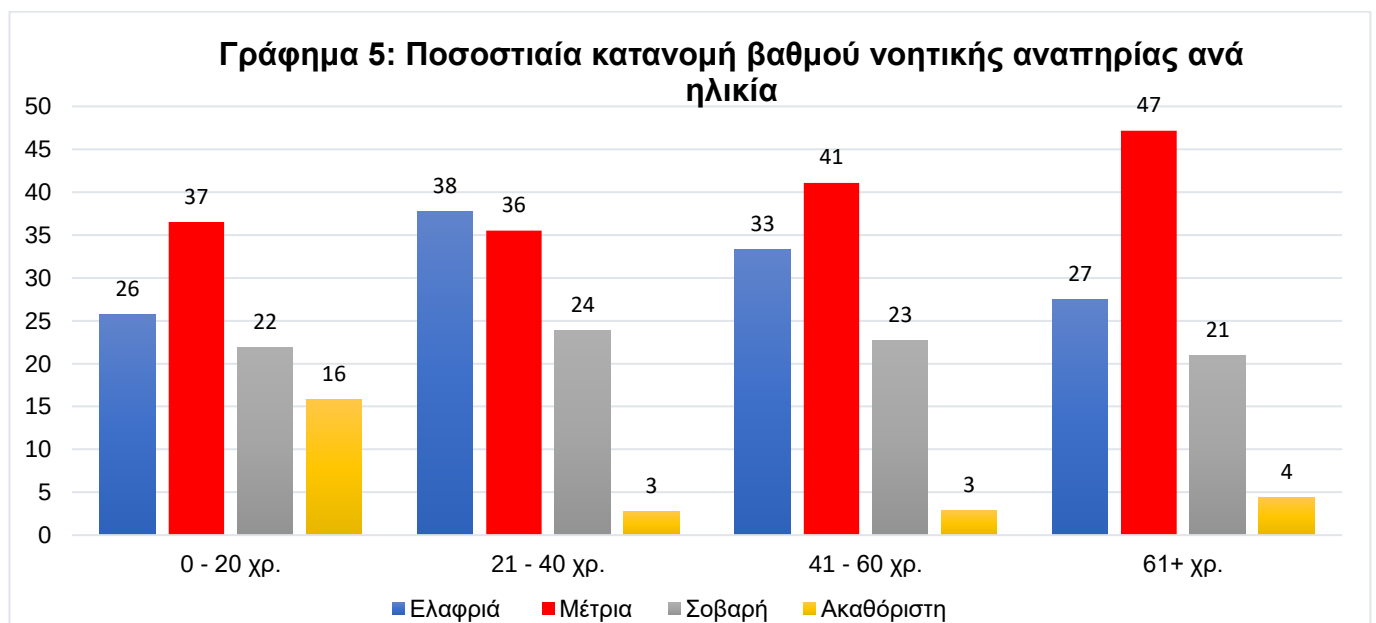
Στο Γράφημα 3, φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή του βαθμού νοητικής αναπηρίας από το 2013 μέχρι και το 2023. Παρατηρείται διαχρονικά μείωση στο ποσοστό της ελαφριάς νοητικής αναπηρίας, ενώ κατά το 2023 φαίνεται μια μικρή μείωση του ποσοστού των ατόμων με σοβαρή νοητική αναπηρία από το 23% που ήταν τα προηγούμενα έτη στο 22% και αντίστοιχη αύξηση της μέτριας νοητικής αναπηρίας (από 38% στο 39%).

Σύμφωνα με το Γράφημα 4 η κατανομή του βαθμού νοητικής αναπηρίας είναι περίπου ίδια στα δύο φύλα. Τα περισσότερα άτομα εμπίπτουν στην κατηγορία «Μέτρια νοητική αναπηρία» τόσο στους άντρες όσο και στις γυναίκες.

Στο Γράφημα 5 φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή του βαθμού της νοητικής αναπηρίας ανά ηλικιακή ομάδα. Σύμφωνα με τα δεδομένα, διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο έχουν μέτρια νοητική αναπηρία, με υψηλότερο ποσοστό να παρουσιάζεται στην ηλικιακή ομάδα των 61+. Επίσης, το ποσοστό της σοβαρής νοητικής αναπηρίας κυμαίνεται περίπου στο ίδιο επίπεδο σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Το ποσοστό του βαθμού νοητικής αναπηρίας που δεν έχει καθοριστεί, στην ηλικιακή ομάδα 0-20 χρονών είναι πολύ μεγαλύτερο από τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, επειδή περιλαμβάνονται αρκετά μικρά παιδιά που ακόμη ο βαθμός νοητικής αναπηρίας είναι υπό διερεύνηση.

Στον Πίνακα 4 και το Γράφημα 6 που ακολουθούν, παρουσιάζεται ο αριθμός των ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο με βάση την Επαρχία διαμονής τους. Συγκριτικά με τα στατιστικά στοιχεία του 2022, δεν παρατηρείται καμία ποσοστιαία αλλαγή στην κατανομή των ατόμων με νοητική αναπηρία ανά επαρχία.

Πίνακας 4: Ποσοστιαία κατανομή ατόμων με νοητική αναπηρία ανά επαρχία

Επαρχία	Αρ. Ατόμων	%
Λευκωσία	1056	38
Λεμεσός	730	26
Λάρνακα	528	19
Αμμόχωστος	210	8
Πάφος	241	9
Σύνολο	2765	100

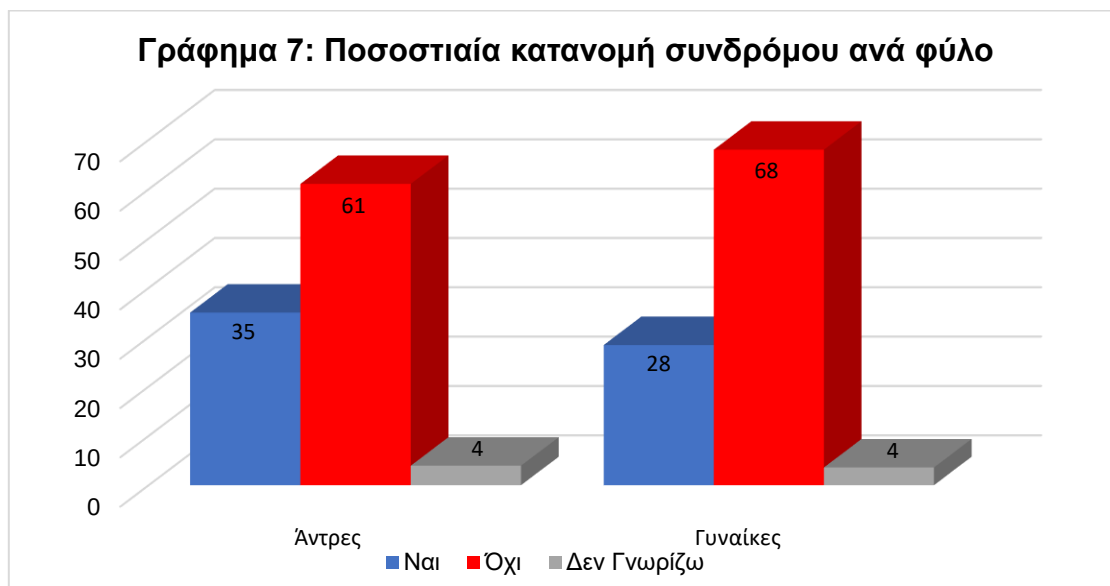
Στον Πίνακα 5, φαίνεται κατά πόσο τα άτομα που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο έχουν και κάποιο Σύνδρομο. Τα περισσότερα άτομα με νοητική αναπηρία που περιλαμβάνονται στο Μητρώο, δεν παρουσιάζουν κάποιο σύνδρομο (64%). Σε σύγκριση με τα δεδομένα του έτους 2022, δεν παρατηρείται καμία αλλαγή στα δεδομένα.

Πίνακας 5: Ποσοστιαία κατανομή συνδρόμου

Παρουσία συνδρόμου	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	892	32
Όχι	1768	64
Δεν έχει διαγνωστεί *	105	4
Σύνολο	2765	100

* «Δεν έχει διαγνωστεί», σημαίνει ότι είναι υπό διερεύνηση λόγω μικρής ηλικίας ή ότι δεν έχει διαγνωστεί το σύνδρομο ακόμη.

Σύμφωνα με το Γράφημα 7, η ποσοστιαία κατανομή συνδρόμου είναι περίπου ίδια στα δύο φύλα.

Στον Πίνακα 6 φαίνεται ο αριθμός ατόμων που έχουν διαγνωστεί με κάποιο σύνδρομο. Το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων έχουν διαγνωστεί με Σύνδρομο Down (34%), ενώ αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό ατόμων με αυτισμό (33%).

Πίνακας 6: Κατανομή συνδρόμου

Σύνδρομο	Αρ. Ατόμων	%
Down	325	34
Αυτισμός	316	33
Άλλο*	215	22
Δεν έχει διαγνωστεί ακόμη	105	11
Σύνολο	961	100

* Στην κατηγορία «Άλλο» περιλαμβάνονται διαγνώσεις όπως *Asperger*, *Angelman*, *Prader Willi*, *Fragile X* κλπ.

Στον Πίνακα 7 περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με τη φοίτηση των παιδιών με νοητική αναπηρία. Διευκρινίζεται ότι τα πιο κάτω στοιχεία αφορούν **μόνο τα παιδιά που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ** γι' αυτό και τα στοιχεία διαφέρουν από τα στοιχεία που διατηρεί το ΥΠΑΝ.

Από τα 33 παιδιά που φαίνεται ότι δεν φοιτούν σε κάποιο σχολείο, τα 7 παιδιά είναι κάτω των 5 ετών και τα 13 παιδιά είναι μεταξύ 18 – 21 ετών. Επειδή η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Κύπρο είναι εννεαετής, υπό κανονικές συνθήκες στα 15 τους χρόνια οι μαθητές μπορούν να διακόψουν τη φοίτησή τους. Επομένως πιθανόν κάποια παιδιά άνω των 18 χρονών να τερμάτισαν τη φοίτησή τους και δεν αιτήθηκαν παράταση μέχρι τα 21. Τα υπόλοιπα 14 παιδιά

είτε δεν φοιτούν για ιατρικούς λόγους, είτε η οικογένεια δεν ανταποκρίθηκε για να μπορούν να επικαιροποιηθούν τα δεδομένα που αφορούν τη φοίτηση του παιδιού τους.

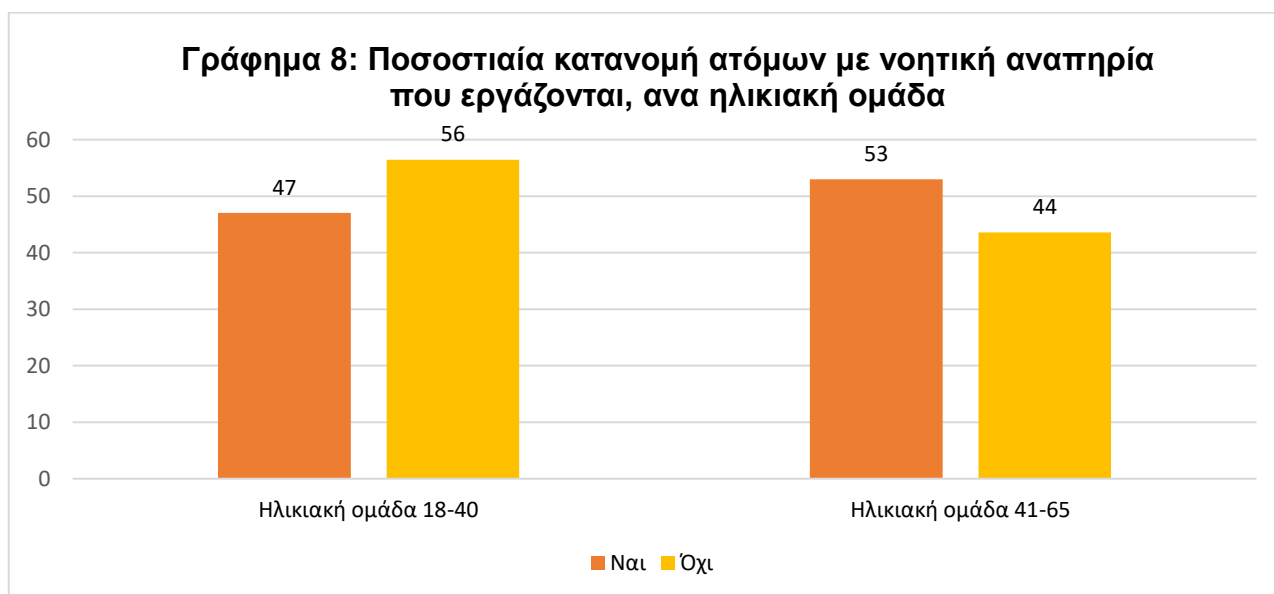
Σε σύγκριση με τα δεδομένα του 2022, παρατηρείται μια μικρή αύξηση (5%) στο ποσοστό των παιδιών που φοιτούν στα «Ειδικά Σχολεία».

Πίνακας 7: Ποσοστιαία κατανομή φοίτησης παιδιών από 3-21 χρ.

Φοιτούν	Αρ. Ατόμων	%
Σχολεία Τυπικής Εκπαίδευσης*	510	63
Ειδικά Σχολεία	266	33
Δεν φοιτούν	33	4
Σύνολο	809	100

* Στα σχολεία τυπικής εκπαίδευσης περιλαμβάνονται τα Νηπιαγωγεία, η προδημοτική εκπαίδευση, η δημοτική εκπαίδευση, η μέση γενική εκπαίδευση και η μέση τεχνική εκπαίδευση.

Στο Γράφημα 8 παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή ΑμεΝΑ από 18-40 χρονών και 41-65 χρονών που εργάζονται. Με βάση το γράφημα 8 ψηλότερο ποσοστό των ατόμων που δεν εργάζονται είναι τα άτομα ηλικίας από 18-40 χρονών με ποσοστό 56%. Σε σύγκριση με τα άτομα που εργάζονται τα οποία εμπίπτουν στην ηλικιακή ομάδα 41-65 χρονών με ποσοστό 53%.

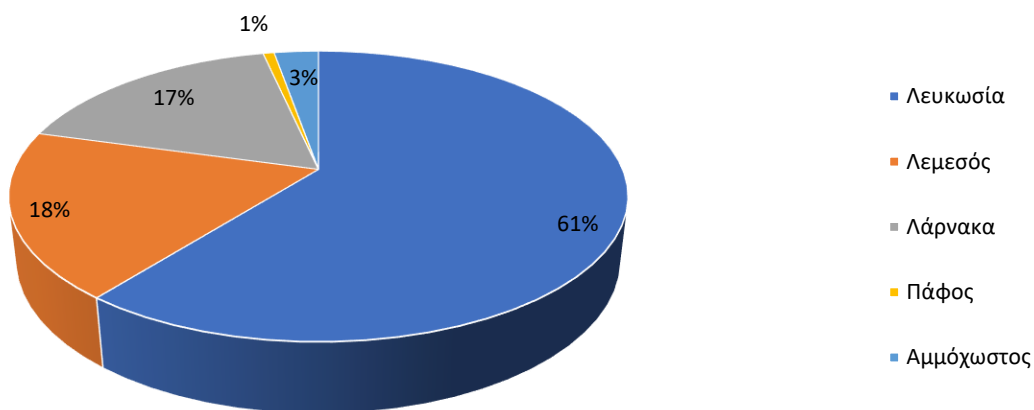
Στον Πίνακα 8 περιλαμβάνονται πληροφορίες για τα άτομα με νοητική αναπηρία που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της Επιτροπής, η ηλικία τους κυμαίνεται από 20-65 ετών και εργοδοτούνται στην ανοικτή αγορά εργασίας με στήριξη από καθοδηγητή εργασίας ή χωρίς στήριξη. Όπως φαίνεται, τα περισσότερα ΑμεΝΑ εργάζονται στην ανοικτή αγορά εργασίας με στήριξη από καθοδηγητή εργασίας (60%).

Πίνακας 8: Ποσοστιαία κατανομή εργοδότησης

Άτομα που εργοδοτούνται στην ανοιχτή αγορά	Αρ. Ατόμων	%
Με στήριξη καθοδηγητή εργασίας	145	60
Χωρίς στήριξη	95	40
Σύνολο	240	100

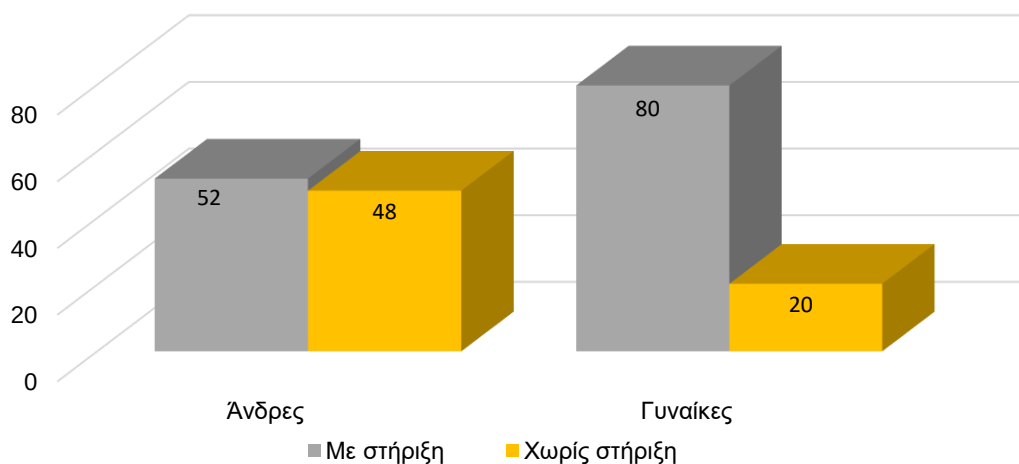
Όπως φαίνεται από το Γράφημα 9 που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό εργοδότησης με στήριξη σημειώνεται στη Λευκωσία (61%), ακολουθεί η Λεμεσός (19%), η Λάρνακα (17%), η Αμμόχωστος (3%) και τέλος η Πάφος (1%).

Γράφημα 9: Ποσοστό ατόμων που εργοδοτούνται στην ανοιχτή αγορά εργασίας με στήριξη καθοδηγητή εργασίας ανα επαρχία

Στο Γράφημα 10 φαίνεται ότι το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται στην ανοιχτή αγορά χωρίς στήριξη έχει μειωθεί στο 20% από το 21% που ήταν το 2022. Παρόλα αυτά εξακολουθεί να είναι μικρότερο, σε σχέση με το 48% των ανδρών που εργάζονται χωρίς στήριξη. Τα ποσοστά αυτά αφορούν τον αριθμό των 240 ατόμων που περιγράφονται στον Πίνακα 8.

Γράφημα 10: Ποσοστιαία κατανομή ατόμων με νοητική αναπηρία που εργοδοτούνται στην ανοιχτή αγορά εργασίας ανά φύλο

Στον Πίνακα 9 φαίνεται η οικογενειακή κατάσταση των ενήλικων ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της Επιτροπής. Από τα 45 έγγαμα και από τα 5 διαζευγμένα άτομα, οι 27 είναι και γονείς. Οι περισσότεροι γονείς έχουν τα παιδιά μαζί τους και τα φροντίζουν μόνοι τους ή/και με βοήθεια ενώ πολύ λίγοι έχουν δώσει το παιδί τους για υιοθεσία. Από τους 27 γονείς, οι 14 έχουν 1 παιδί, οι 11 έχουν 2 παιδιά και οι άλλοι 2 έχουν 3 παιδιά. Επίσης, 15 γονείς έχουν παιδιά που είναι επίσης εγγεγραμμένα στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ.

Πίνακας 9: Ποσοστιαία κατανομή οικογενειακής κατάστασης ατόμων με Ν.Α. άνω των 18 ετών

Οικογενειακή κατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Παντρεμένοι	45	29
Διαζευγμένοι	5	3
Άγαμοι	106	68
Σύνολο	156	100

Στον Πίνακα 10 παρέχονται πληροφορίες για τις υπηρεσίες που λαμβάνουν τα ΑμεΝΑ που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο. Το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων λαμβάνουν υπηρεσίες από Ιδρύματα, Συνδέσμους ή Κέντρα Ημέρας.

Πίνακας 10: Υπηρεσίες που λαμβάνουν τα άτομα με νοητική αναπηρία

Λαμβάνουν υπηρεσίες	Αρ. Ατόμων	%
Ιδρύματα*, Συνδέσμους, Κέντρα Ημέρας	764	63
Νοσοκομείο Αθαλάσσης	2	0
Στέγη Ηλικιωμένων	62	5
Άλλα προγράμματα **	386	32
Σύνολο	1214	100

*** Ιδρύματα, Συνδέσμους, Κέντρα Ημέρας:** περιλαμβάνει κυρίως τις υπηρεσίες που παρέχονται από **Ιδρύματα (Οργανισμοί)** όπως Χρίστου Στέλιου Ιωάννου, Θεοτόκος, τον Άγιο Στέφανο, Μαργαρίτας Λιασίδου, τον Άγιο Χριστόφορο, Φιλ. Ιδρ. Τοξότη, από **Συνδέσμους** όπως ο Παγκύπριος Σύνδεσμος για Άτομα με Αυτισμό, Σύνδεσμος Γονέων και Φίλων Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες, Ιασόνειο, Ηλιακίδα, Σύνδεσμος Καθοδηγητών Εργασίας ή από **Κέντρα Ημέρας** όπως το ΣΚΕ Πελενδριού, Κέντρο Ευημερίας Στροβόλου, τον Σκαπανέα, τον Απόστολο Λουκά, Πρόσβαση κλπ.

**** Άλλα προγράμματα:** περιλαμβάνει κυρίως τα σπίτια στην κοινότητα και την κατ' οίκον φροντίδα

Στον Πίνακα 11, γίνεται καταγραφή του χώρου διαμονής των ΑμεΝΑ που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της Επιτροπής. Από τα δεδομένα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων με νοητική αναπηρία (86%) εξακολουθεί να διαμένει με την οικογένειά του.

Πίνακας 11: Ποσοστιαία κατανομή διαμονής των ατόμων με νοητική αναπηρία

Διαμονή	Αρ. Ατόμων	%
Διαμένει με την οικογένεια	2390	86
Διαμένει σε ίδρυμα *	182	7
Διαμένει σε σπίτι στη κοινότητα	104	4
Ζει μόνος **	88	3
Διαμένουν αλλού ***	1	0
Σύνολο	2765	100

* **Διαμένει σε ίδρυμα:** περιλαμβάνει διαμονή 24ωρης βάσεις όπως Ίδρυμα Θεοτόκος, Ίδρυμα Άγιος Στέφανος, Κέντρο Δημερεύουσας Φροντίδας Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Άγιος Γεώργιος - Χριστάκης Χασάπης, Στέγες Ηλικιωμένων και Ψυχιατρική Πτέρυγα του Νοσοκομείου Αθαλάσσης.

** **Ζει μόνος:** κάποιοι από αυτούς ζουν εντελώς μόνοι, κάποιοι με οικιακή βοηθό και κάποιοι με την επίβλεψη οικείων προσώπων τους.

*** **Διαμένουν αλλού:** διαμένει σε μοναστήρι.

Αναφορικά με τους γονείς των ΑμεΝΑ που είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο της Επιτροπής, ένα μεγάλο ποσοστό των πατεράδων είναι συνταξιούχοι (19%) ενώ το 25% απεβίωσαν. Όσον αφορά τις μητέρες, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι οικοκυρές (36%). Πιθανό αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι οι περισσότερες δεν είχαν ή δεν έχουν που να αφήσουν τα παιδιά τους, ανεξαρτήτως ηλικίας, ή έχουν παραιτηθεί από τη δουλειά τους για να τα φροντίζουν. Επίσης ένα μεγάλο ποσοστό μητέρων είναι συνταξιούχες (20%) και αρκετές μητέρες έχουν αποβιώσει (16%).

Επίσης, το 10,71% των ατόμων που περιλαμβάνονται στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ έχουν διαζευγμένους γονείς (296 άτομα).

Τέλος, κάποια από τα ΑμεΝΑ έχουν χάσει και τους δύο γονείς τους (απεβίωσαν). Συνολικά έχουν χάσει και τους δύο τους γονείς 338 άτομα από τα 2765 άτομα του Μητρώου (12,22%).

Παράρτημα 5: Δημογραφικά στοιχεία από τη δράση της Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΣΥΕΠΠ)

Οι πίνακες και τα γραφήματα που ακολουθούν, βασίζονται στα δεδομένα που ήταν καταγεγραμμένα μέχρι τον Δεκέμβριο του 2023 στο αρχείο που διατηρεί η Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΣΥΕΠΠ)⁶.

Στον Πίνακα 1 φαίνεται ο αριθμός οικογενειών που εξυπηρετήθηκαν από τους Λειτουργούς Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης (ΛΕΠΠ), σε κάθε Επαρχία. Σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα, βλέπουμε ότι από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2023 οι ΛΕΠΠ χειρίστηκαν 197 νέα περιστατικά Παγκύπρια.

Από τον Σεπτέμβριο του 2006 που ξεκίνησε η λειτουργία της Υπηρεσίας Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2023 έχουν εξυπηρετηθεί συνολικά 2438 οικογένειες .

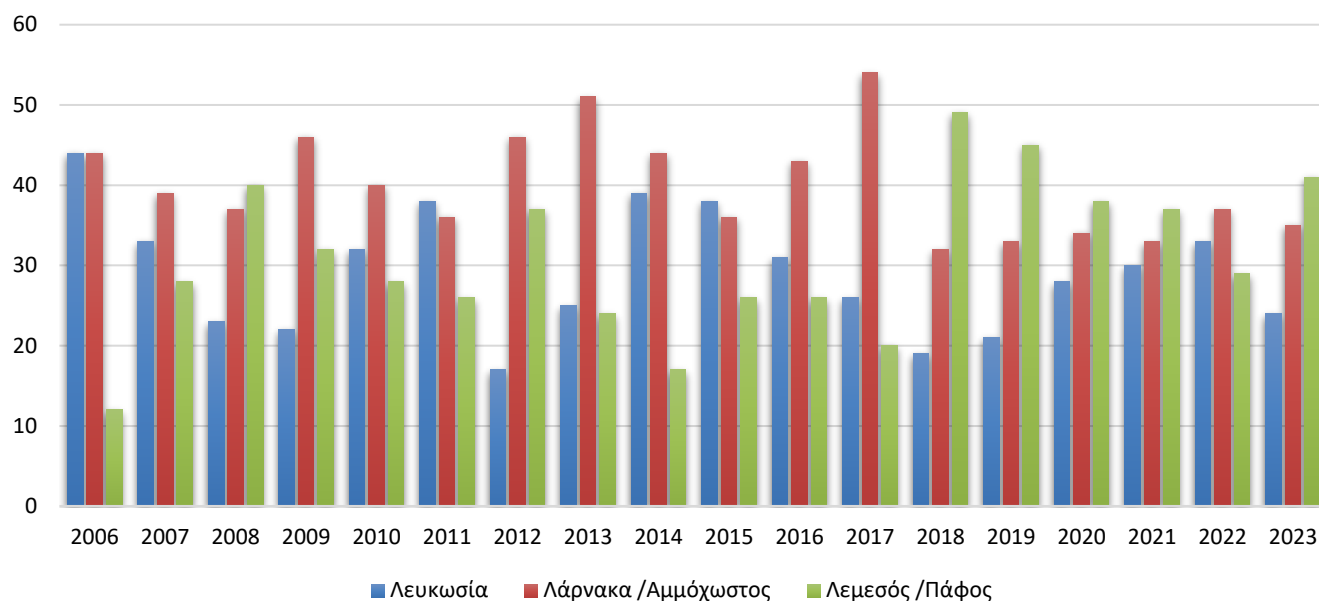
Πίνακας 1: Αριθμός οικογενειών που εξυπηρετήθηκαν από τη ΣΥΕΠΠ κατά επαρχία

Έτος Παραπομπής	Επαρχία			Σύνολο
	Λευκωσία	Λάρνακα /Αμμόχωστος	Λεμεσός /Πάφος	
2006	16	16	4	36
2007	48	57	42	147
2008	30	48	53	131
2009	23	48	33	104
2010	47	57	40	144
2011	41	39	29	109
2012	15	42	34	91
2013	26	52	25	103
2014	36	40	16	92
2015	42	40	29	111
2016	36	50	30	116
2017	36	69	26	131
2018	32	53	82	167
2019	40	62	83	185
2020	59	70	80	209
2021	53	67	59	179
2022	63	69	54	186
2023	48	68	81	197
Σύνολο	691	939	808	2438

Στο Γράφημα 1 φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή παραπομπών ανά Επαρχία. Το ποσοστό παραπομπών για την επαρχία Λευκωσίας είναι 24%, για τις επαρχίες Λάρνακας/Αμμοχώστου 35% και της Λεμεσού/Πάφου 41%.

⁶ Μετά από ενημέρωση και γραπτή συγκατάθεση των γονιών, τα δεδομένα καταγράφονται στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS.

Γράφημα 1: Ποσοστιαία κατανομή παραπομπών ανά επαρχία

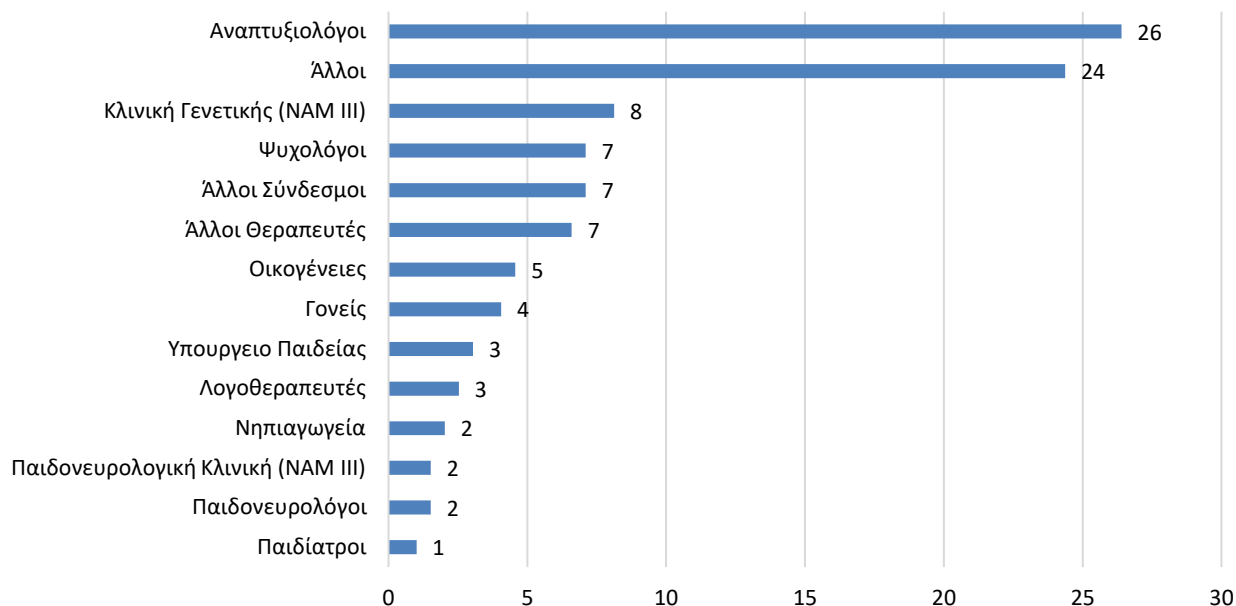
Στον Πίνακα 2 φαίνεται το φύλο των παιδιών που εξυπηρετήθηκαν κατά το 2023 από τη ΣΥΕΠΠ, ανά επαρχία. Το συνολικό ποσοστό αγοριών (72%) που εξυπηρετήθηκαν είναι αρκετά μεγαλύτερο από το ποσοστό των κοριτσιών (28%).

Πίνακας 2: Κατανομή φύλου κατά επαρχία

Φύλο	Λευκωσία	Λάρνακα/ Αμμόχωστος	Λεμεσός/ Πάφος	Σύνολο/ Ποσοστό
Κορίτσια	11	14	30	55 (28%)
Αγόρια	37	54	51	142 (72%)
ΣΥΝΟΛΟ	48	68	81	197

Οι ΛΕΠΠ δέχονται παραπομπές από ειδικούς γιατρούς, θεραπευτές (логоθεραπευτές, εργοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές), ψυχολόγους, κρατικές υπηρεσίες/τμήματα, από οικογένειες που εξυπηρετούνται ήδη ή γνωρίζουν τη ΣΥΕΠΠ, αλλά και από τους ίδιους τους γονείς του παιδιού. Στην κατηγορία «Άλλοι» περιλαμβάνονται άλλοι ειδικοί γιατροί όπως παιδοψυχίατροι, ψυχίατροι, γενετιστές, Κοινωνικοί Λειτουργοί κλπ. Στο πιο κάτω γράφημα παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή των παραπομπών που έγιναν κατά το 2023.

Γράφημα 2: Ποσοστιαία κατανομή παραπομπών

Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι περισσότερες παραπομπές στη ΣΥΕΠΠ κατά το 2023 έγιναν όταν τα παιδιά ήταν ηλικίας 2-5 ετών (108 παιδιά). Φαίνεται ότι στην ηλικία αυτή γίνονται οι περισσότερες διαγνώσεις από τους ειδικούς που παρακολουθούν τα παιδιά.

Ωστόσο, ένας αριθμός παιδιών (55 παιδιά) παραπέμφθηκαν στη ΣΥΕΠΠ μετά την ηλικία των 6 ετών, επιβεβαιώνοντας την απουσία υπηρεσιών στήριξης και ενημέρωσης των γονιών που έχουν παιδιά με νοητική αναπηρία ή αναπτυξιακές διαταραχές. Φαίνεται επίσης να υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης των οικογενειών από τους ειδικούς που εντοπίζουν την αναπηρία ή αναπτυξιακή διαταραχή για τη ΣΥΕΠΠ.

Πίνακας 3: Κατανομή ηλικίας παιδιών που εξυπηρετούνται από τη ΣΥΕΠΠ κατά επαρχία

Ηλικία	Λευκωσία	Λάρνακα/ Αμμόχωστος	Λεμεσός/ Πάφος	Σύνολο
0 - 1	2	3	1	6
1 - 2	0	4	1	5
2 - 3	9	11	4	24
3 - 4	10	19	21	50
4 - 5	10	7	17	34
5 - 6	8	7	8	23
6 - 7	2	2	12	16
7 - 8	3	4	0	7
8 +	4	11	17	32
ΣΥΝΟΛΟ	48	68	81	197

Στον Πίνακα 4 φαίνεται ο αριθμός και το ποσοστό παιδιών που εξυπηρετήθηκαν από τη ΣΥΕΠΠ με βάση την ηλικιακή τους ομάδα (άνω ή κάτω των 6 ετών). Στα 18 χρόνια λειτουργίας της ΣΕΕΠΠ έχουν εξυπηρετηθεί συνολικά 700 παιδιά που ξεπερνούν την ηλικία των 6 ετών. Παρόλο

που το ποσοστό κατά καιρούς μειώνεται, είναι ενδεικτικό του ότι εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη επέκτασης των υπηρεσιών και σε οικογένειες με παιδιά μεγαλύτερων ηλικιών.

Πίνακας 4: Συγκεντρωτικοί αριθμοί και ποσοστιαία τιμή παιδιών που εξυπηρετήθηκαν στα χρόνια λειτουργίας της ΣΥΕΠΠ με βάση την ηλικιακή τους ομάδα

Χρονολογία	Παιδιά μέχρι 6 ετών (> 6)	Παιδιά άνω των 6 ετών (< 6)	Σύνολο
2006	30 (83%)	6 (17%)	36
2007	106 (72%)	41 (28%)	147
2008	91 (69%)	40 (31%)	131
2009	80 (77%)	24 (23%)	104
2010	84 (58%)	60 (42%)	144
2011	79 (72%)	30 (28%)	109
2012	66 (73%)	25 (27%)	91
2013	75 (73%)	28 (27%)	103
2014	71 (77%)	21 (23%)	92
2015	86 (77%)	25 (23%)	111
2016	83 (72%)	33 (28%)	116
2017	88 (67%)	43 (33%)	131
2018	127 (76%)	40 (24%)	167
2019	110 (60%)	75 (40%)	185
2020	149 (71%)	60 (29%)	209
2021	124 (69%)	55 (31%)	179
2022	147 (79%)	39 (21%)	186
2023	142 (72%)	55 (28%)	197
Σύνολο	1738 (71%)	700 (29%)	2438

Όπως φαίνεται από το γράφημα που ακολουθεί, το ποσοστό παιδιών που εξυπηρετήθηκαν από τη ΣΥΕΠΠ και ήταν άνω των 6 ετών, έχει μειωθεί αρκετά σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα, το 2019 το ποσοστό των παιδιών που ήταν πάνω των 6 ετών όταν παραπέμφθηκαν στη ΣΥΕΠΠ ήταν στο 40%, ενώ κατά το 2023 το ποσοστό ήταν 28%.

Παράρτημα 6: Δεδομένα από την εξέταση παραπόνων

Μια από τις αρμοδιότητες της ΕΠΑΝΑ είναι η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με νοητική αναπηρία και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την αντιμετώπισή τους. Κάθε χρόνο ένας μεγάλος αριθμός ΑμεΝΑ ή/και οικογένειες ΑμεΝΑ αποτείνονται στα γραφεία της Επιτροπής για να αναφέρουν παράπονα και δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και να ζητήσουν καθοδήγηση για την επίλυσή τους.

Κατά το 2023 η Επιτροπή δέχθηκε 135 παράπονα/αιτήματα και στον πιο κάτω πίνακα φαίνεται ο αριθμός τους, κατηγοριοποιημένα ανά θέμα.

Πίνακας 1: Αριθμός παραπόνων /αιτημάτων που δέχθηκε η ΕΠΑΝΑ κατά το 2022

Είδος παραπόνου	Αριθμός
Οικονομικό	44
Φροντίδα	19
Στήριξη/Ενημέρωση	18
Δικαιοπρακτική ικανότητα	13
Άλλα	12
Εργοδότηση / απασχόληση	10
Καταπάτηση δικαιωμάτων	7
Εκπαίδευση	7
Υγεία	5

Σύμφωνα με τον πιο πάνω πίνακα, φαίνεται ότι τα περισσότερα παράπονα / αιτήματα για τα οποία έγινε αναφορά, είχαν να κάνουν με οικονομικά θέματα. Τα περισσότερα αιτήματα αφορούσαν στην άρνηση, απόρριψη, μείωση ή και τερματισμό καταβολής επιδομάτων (π.χ. επίδομα ενοικίου, ΕΕΕ), το μεγάλο κόστος τροφείων, άρνηση παροχής εκπνώσεων από την ΑΤΗΚ, την απαλλαγή από τη συμπληρωμή του ΓεΣΥ, τις χρεώσεις των μεταφορικών μέσων και την απουσία επιδόματος διακίνησης, θέματα που αφορούν στην μεταβίβαση περιουσίας στα ΑμεΝΑ και το φόβο των γονιών για διακοπή του ΕΕΕ.

Επίσης, αρκετά μεγάλος αριθμός παραπόνων αφορούσε θέματα που σχετίζονταν με τη φροντίδα των ΑμεΝΑ. Υπήρξαν παράπονα ή αιτήματα για ένταξη ΑμεΝΑ σε Κέντρα Ημέρας ή σε κατοικίες υποστηριζόμενης διαβίωσης, την ανάγκη εξειδικευμένης φροντίδας ή/και 24ωρης φροντίδας, την ανάγκη προσωπικού συνοδού/βοηθού, την άρνηση παροχής επιδόματος φροντίδας, τη μη έγκριση άτυπης φροντίδας, το χαμηλό επίδομα φροντίδας που δίνεται στα ΑμεΝΑ κλπ.

Στην κατηγορία «Στήριξη/Ενημέρωση», περιλαμβάνονται αιτήματα όπως: ενημέρωση για ωφελήματα ΑμεΝΑ από διάφορες υπηρεσίες, ενημέρωση για τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ, ψυχολογική στήριξη των ίδιων των ΑμεΝΑ και των οικογενειών τους, διερεύνηση για εγγραφή στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ, καθοδήγηση στη συμπλήρωση αιτήσεων, ενημέρωση δικηγόρων για θέματα νομοθεσίας σχετικά με τα ΑμεΝΑ κ.α.

Επίσης, κατά το 2023 υπήρχαν 13 παράπονα/αιτήματα για θέματα που αφορούσαν τη δικαιοπρακτική ικανότητα των ΑμεΝΑ, όπως την έκδοση διαταγμάτων διαχείρισης, την άρνηση ανοίγματος λογαριασμού από τράπεζα, προβλήματα με τη μεταβίβαση περιουσίας, την κατάχρηση επιδομάτων και περιουσίας από οικείους κ.α.

Στην κατηγορία «Άλλα», καταγράφονται παράπονα που ήταν πιο γενικά και δεν ενέπιπταν σε κάποια από τις υπόλοιπες κατηγορίες. Ενδεικτικά, αναφέρονταν σε αίτημα για απαλλαγή από το στρατό, για το κενό που υπάρχει στην καλοκαιρινή απασχόληση των ΑμεΝΑ, δυσκολίες με τη μεταφορά/διακίνηση των ΑμεΝΑ, για την αγορά τεχνικών μέσων/εξοπλισμού, για τη γονική άδεια, διευκολύνσεις που χρειάζονται για ταξίδι ΑμεΝΑ με αεροπλάνο κλπ.

Υπήρξαν επίσης 10 αιτήματα που αφορούσαν την εργοδότηση/απασχόληση των ΑμεΝΑ. Τα περισσότερα παράπονα αφορούσαν την απόλυση των ΑμεΝΑ λόγω της αλλαγής της νομοθεσίας για τον κατώτατο μισθό ή/και τη μη εφαρμογή του διατάγματος από τους εργοδότες. Επίσης, κάποια αιτήματα αφορούσαν τις επιλογές για εργοδότηση των ΑμεΝΑ μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής τους, προβλήματα που προκύπτουν με τον καθοδηγητή εργασίας και ενημέρωση για τα Σχέδια κατάρτισης/εργοδότησης των ΑμεΝΑ.

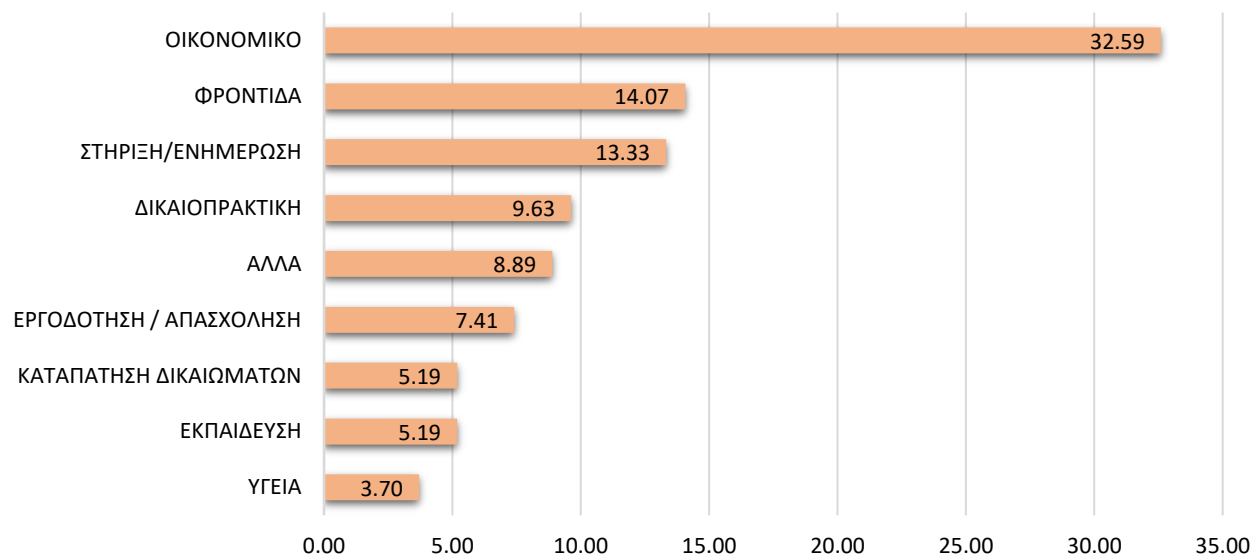
Στην κατηγορία «Καταπάτηση δικαιωμάτων», όπου κατά το 2023 υποβλήθηκαν 7 παράπονα, περιλαμβάνονται παράπονα/αιτήματα που αφορούν ακατάλληλη συμπεριφορά από κρατικούς λειτουργούς, ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης στο σπίτι/παραμέληση ατόμου, κακοποίηση ΑμεΝΑ από την οικογένειά του, καθυστέρηση στην πληρωμή ενοικίου και απειλή για έξωση, θέματα που αφορούν την αξιολόγηση αναπηρίας κ.α.

Υπήρχαν επίσης κάποια παράπονα που αφορούσαν στην «Ένταξη & Εκπαίδευση» των ΑμεΝΑ και αφορούσαν αίτημα απαλλαγής από συγκεκριμένα μαθήματα, αίτημα αλλαγής σχολείου, καθυστέρηση στην αξιολόγηση από την ΥΕΨ και την απόδοση του τίτλου του «Παρατηρητή», αντί απολυτηρίου.

Τέλος, υπήρχαν και παράπονα που αφορούσαν την «Υγεία» και συγκεκριμένα, αφορούσαν τη διακοπή του ΓεΣΥ λόγω διακοπής της εργασίας του ατόμου, τον περιορισμένο αριθμό επισκέψεων/θεραπειών, την άρνηση για απαλλαγή από τη συμπληρωμή του ΓεΣΥ και την ανάγκη για παροχή ειδικών θεραπειών λόγω της αναπηρίας.

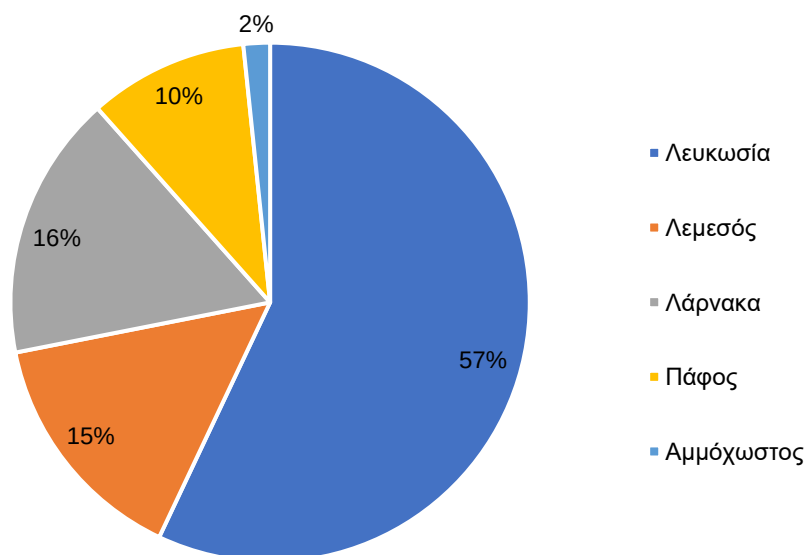
Στο Γράφημα 1 που ακολουθεί, φαίνεται το ποσοστό (%) των παραπόνων/αιτημάτων που εξετάστηκαν κατά το 2023 ανά είδος παραπόνου.

**Γράφημα 1: Ποσοστό (%) παραπόνων/αιτημάτων που
εξετάστηκαν κατά το 2023 ανά θέμα**

Στα πιο κάτω γραφήματα φαίνεται ο αριθμός των παραπόνων / αιτημάτων που δέχθηκε η ΕΠΑΝΑ ανά Επαρχία (Γράφημα 2). Όπως φαίνεται, το μεγαλύτερο ποσοστό παραπόνων/αιτημάτων δέχεται η Επαρχία Λευκωσίας, ενώ το μικρότερο αφορά την ελεύθερη και κατεχόμενη επαρχία Αμμοχώστου.

Γράφημα 2: Ποσοστό (%) παράπονων ανά Επαρχία

Παράρτημα 6Α: Εξέταση παραπόνων από την Επιτροπή

Η Επιτροπή μαθαίνει για τα παράπονα ή αιτήματα που έχουν τα άτομα με νοητική αναπηρία ή και οι οικογένειές τους.

Το 2023 έγιναν 135 παράπονα.

Τα πιο σημαντικά είναι:

Για οικονομικά θέματα έγιναν 44 παράπονα:

Γιατί κόβουν το ΕΕΕ, δεν εγκρίνουν το ΕΕΕ.

Κόβουν ή μειώνουν αλλά επιδόματα.

Δεν δίνουν επίδομα διακίνησης στα ΑμεΝΑ.

Ζητούν από τα ΑμεΝΑ να πληρώνουν στο ΓεΣΥ.

Για τη φροντίδα των ΑμεΝΑ έγιναν 19 παράπονα:

Δεν υπάρχουν θέσεις σε κατοικίες υποστηριζόμενης διαβίωσης.

Γιατί δεν υπάρχουν προσωπικοί βοηθοί.

Δεν δίνουν το επίδομα φροντίδας ή δίνουν λίγα χρήματα.

Δεν είναι εύκολο να βρεις φροντιστή για 24 ώρες συνεχόμενα.

Δεν είναι εύκολο να βρεις κάποιον φροντιστή με ειδίκευση.

Επίσης 18 οικογένειες ζήτησαν στήριξη ή ενημέρωση για διάφορα θέματα:

Ποια είναι τα δικαιώματά τους από το κράτος.

Για να έχουν ψυχολογική στήριξη.

Πώς να συμπληρώσουν αιτήσεις.

Αν μπορούν να γραφτούν στο Μητρώο της ΕΠΑΝΑ.

Για τη δικαιοπρακτική ικανότητα έγιναν 13 παράπονα:

Κάποιοι γονείς θέλουν να κάνουν διάταγμα διαχείρισης.

Οι τράπεζες δεν ανοίγουν λογαριασμούς στα ΑμεΝΑ.

Οι γονείς δεν ξέρουν αν μπορούν να δώσουν περιουσία στα παιδιά τους.

Έγιναν επίσης 12 παράπονα για άλλα θέματα:

Ορισμένοι χρειάζονται απαλλαγή από το στρατό.

Το καλοκαίρι που κλείνει το σχολείο δεν έχουν κάπου να απασχολούνται τα παιδιά.
Η μετακίνηση των ατόμων συχνά είναι δύσκολη.
Χρειάζονται χρήματα για την αγορά τεχνικών μέσων π.χ. ηλεκτρονικούς υπολογιστές κ.α.

Για το θέμα της εργασίας έγιναν 10 παράπονα:

Κάποιοι δεν δίνουν τον σωστό μισθό στα άτομα.
Κάποιοι απολύθηκαν από τη δουλειά τους.
Όταν τελειώσει το σχολείο δεν ξέρουν που μπορούν να εργαστούν.

Τα 7 παράπονα αφορούσα την καταπάτηση των δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ:

Δεν συμπεριφέρονται σωστά στα άτομα.
Ο χώρος που ζουν τα άτομα δεν είναι κατάλληλος.
Κάποιοι κακοποιούν τα άτομα.
Στην αξιολόγηση της αναπηρίας δεν τους συμπεριφέρονται σωστά.

Έγιναν επίσης 7 παράπονα που αφορούσαν την εκπαίδευση των ΑμεΝΑ

Καθυστερήση στην αξιολόγηση.
Δίνουν «Πιστοποιητικό Παρακολούθησης» αντί Απολυτήριο.

Έγιναν και 5 παράπονα που αφορούσαν την Υγεία

Λίγες θεραπείες.
Διακοπή του ΓεΣΥ

Τα παράπονα ήταν από όλες τις πόλεις:

69 από τη Λευκωσία
20 από τη Λάρνακα
18 από τη Λεμεσό
12 από την Πάφο
2 από την Αμμόχωστο

Παράρτημα 7: Αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος Keep Me Safe

Αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος Keep Me Safe 2023

Χώρος: Πολυδύναμο Συνεδριακό Κέντρο Λευκάρων

Ημερ: 20/09/2023, 11/10/2023, 01/11/2023, 15/11/2023

Κατά το 2023 ολοκληρώθηκαν τέσσερις καταρτίσεις επαγγελματιών στο πρόγραμμα "Keep Me Safe – κράτα με ασφαλή". Οι τετραήμερες καταρτίσεις ήταν η συνέχεια του προγράμματος εκπαίδευσης επαγγελματιών από όλες τις δομές της Κύπρου που ξεκίνησαν από το 2021/2022 και συνεχίζονται. Η εκπαίδευση αυτή γίνεται σε συνέχεια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος "Δάφνη" και διοργανώνεται με τη συνεργασία του ΚΣΟΠ.

Στόχος του προγράμματος είναι να προωθήσει τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση όλων των ατόμων με νοητική αναπηρία με σκοπό την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας. Απευθύνεται σε παιδιά και νέους από 10-25 χρόνων με μαθησιακές δυσκολίες άλλα προσαρμόστηκε στις ανάγκες ενήλικων ατόμων με νοητική αναπηρία.

Η εκπαίδευση απευθύνεται αρχικά στους επαγγελματίες που εργάζονται, διδάσκουν ή φροντίζουν άτομα με νοητική αναπηρία σε δομές (διημερεύουσα ή εικοσιτετράωρη φροντίδα) είτε σε ειδικά σχολεία όπου εξυπηρετούνται άτομα με νοητική αναπηρία/μαθησιακές δυσκολίες.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης ενημέρωση και εκπαίδευση γονέων και τακτικές επικοινωνίες ανατροφοδότησης μεταξύ των επαγγελματιών και εκπαιδευτών. Κατά το 2024 θα προγραμματιστούν και συναντήσεις ανατροφοδότησης.

Επιπλέον η εκπαίδευση αυτή εντάσσεται και στα πλαίσια της εθνικής Στρατηγικής για την "Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών κατά της Παιδικής Πορνογραφίας". Την επιμόρφωση έχουν αναλάβει η κα Μάρω Κακουρή, Κλινική Ψυχολόγος, Πρώην Βοηθός Διευθύντρια σε σχολείο Ειδικής Εκπαίδευσης και ο κος Δημήτρης Παρπέρης, Συμβουλευτικός Ψυχολόγος και Εκπαιδευτής του ΚΣΟΠ με τη στήριξη του προσωπικού της ΕΠΑΝΑ.

Κατά το 2021 και 2022 εκπαιδεύτηκαν συνολικά 62 επαγγελματίες από όλες τις δομές της Κύπρου και κατά το 2023 άλλοι 25.

Το πρόγραμμα περιστρέφεται γύρω από 3 θεματικές ενότητες:

1. Η ευαισθητοποίηση σε σχέση με την έννοια της σεξουαλικότητας, τις σεξουαλικές συμπεριφορές και την υγιή προσέγγιση σε σχέση με τα σεξουαλικά δικαιώματα
2. Εμπλουτισμός γνώσεων των επαγγελματιών σε θέματα που αφορούν τη σεξουαλικότητα και πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης - όρια και προφύλαξη (καθορισμό δημόσιου και ιδιωτικού χώρου, συναίνεση, επιτρεπτά και μη αγγίγματα – καλό, κακό και λειτουργικό άγγιγμα)
3. Συναισθήματα και σχέσεις (ο κύκλος των σχέσεων του ατόμου και οι αναγνωρίσεις των συνθημάτων).

Και οι τέσσερις μέρες εκπαιδευτικών συναντήσεων ήταν πλούσιες σε βιωματικές ασκήσεις οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν από τους επαγγελματίες στις δομές όπου εργοδοτούνται. Επιπλέον δόθηκαν διάφορα σενάρια με συμπεριφορές ατόμων που οι επαγγελματίες καλέστηκαν να επιλύσουν. Οι επαγγελματίες μετά τις εκπαιδεύσεις και με τη βοήθεια του

εγχειριδίου «Keep me safe -Μια ολοκληρωμένη Εργαλειοθήκη» μπορούν να δημιουργήσουν προγράμματα ενδυνάμωσης, των νέων και ενηλίκων με μαθησιακές δυσκολίες ή/και νοητική αναπηρία, κατά της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας. Η εργαλειοθήκη είχε καταρτιστεί κατά τη διάρκεια του διετούς έργου 2013-14 «Κράτα με ασφαλή – keep me safe», από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο IPPF ⁷ με χρηματοδότηση του προγράμματος ΔΑΦΝΗ III της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο τέλος των καταρτίσεων, όπου οι επαγγελματίες εκφράζουν απόψεις σχετικά με το περιεχόμενο και τις τεχνικές για εφαρμογή του προγράμματος, έγινε συζήτηση σχετικά με το θέμα των κατευθυντήριων γραμμών για δημιουργία **πολιτικής σε θέματα σεξουαλικής έκφρασης όπως και την εφαρμογή προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης** σε όλες τις δομές/σχολεία. Θεωρήθηκε πολύ σημαντικό ο καθορισμός πολιτικής να λαμβάνει υπόψη θέματα έκφρασης της σεξουαλικότητας ανάλογα με την ηλικία, βάσει μιας δικαιωματικής αντίληψης, την ευαισθητοποίηση επαγγελματιών και γονιών σχετικά με τα θέματα της σεξουαλικότητας και της πρόληψης της κακοποίησης και τον καθορισμό αρχών/αξιών που να διασφαλίζουν το σεβασμό, την εχεμύθεια και την ατομικότητα της ομάδας στόχου ώστε να επιτευχθεί η ουσιαστική ενδυνάμωση τους.

Επίσης, με βάση ερωτηματολόγιο που δόθηκε από τους εκπαιδευτές πριν και μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, φάνηκε ότι το πρόγραμμα βοήθησε τους επαγγελματίες να μιλούν πιο άνετα για θέματα που αφορούν το σώμα των ΑμεΝΑ, να συζητούν για το «καλό» και «κακό» άγγιγμα και για τα δημόσια και ιδιωτικά μέρη του σώματος, είναι πιο άνετοι να συζητούν χρησιμοποιώντας κατάλληλο λεξιλόγιο όσον αφορά το σώμα των ΑμεΝΑ, για θέματα προσωπικών και σεξουαλικών σχέσεων, για το ασφαλές σέξ και για μεθόδους αντισύλληψης κλπ. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι οι ίδιοι οι επαγγελματίες εντοπίζουν το κενό που υπάρχει όσον αφορά τις εκπαιδεύσεις επαγγελματιών και εισηγούνται όπως η εκπαίδευση στο πρόγραμμα Keep Me Safe να είναι υποχρεωτική στις δομές όπου εξυπηρετούνται ΑμεΝΑ.

Στον πιο κάτω πίνακα, καταγράφεται η βαθμολόγηση εκ μέρους των επαγγελματιών σε ερωτήματα που αφορούσαν τις εκπαιδεύσεις Keep me safe κατά το 2023:

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Διάρκεια σεμιναρίου	18	6		
Ικανοποίηση από εκπαιδευτές	24			
Περιεχόμενο εκπαιδεύσεων	19	5		
Πόσο επηρέασε τις γνώσεις σας το σεμινάριο	23	1		
Πόσο σας επηρέασε σχετικά με τη στάση σας για τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ σε θέματα σεξουαλικότητας;	14	10		
Πόσο δύσκολο είναι να εφαρμοστεί ένα τέτοιο πρόγραμμα στη δομή που εργάζεστε*	1	11	7	3

⁷ International Planned Parenthood Federation – Διεθνής Οργανισμός Οικογενειακού Προγραμματισμού.

**Δύο άτομα απάντησαν «δεν ισχύει», τα οποία προέρχονται από ΜΚΟ/φορείς που δεν λειτουργούν δομές/προγράμματα.*

Απαντήσεις των επαγγελματιών στο έντυπο αξιολόγησης (το έντυπο συμπλήρωσαν 23 επαγγελματίες):

- **Ποιες είναι οι κυριότερες δυσκολίες στην εφαρμογή του προγράμματος**
 1. Γνωστικές ελλείψεις/βαθμός νοητικής αναπηρίας που μπορεί να χαρακτηρίζουν εξυπηρετούμενους (2 επαγγελματίες)
 2. Η αποδοχή των γονιών /η συγκατάθεση των γονιών/ο τρόπος που βλέπουν οι γονείς τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση/η έλλειψη ενημέρωσης των γονιών/η συγκατάθεση τους (για ανήλικα παιδιά)/οι αντιστάσεις των γονιών και οι πεπιοιθήσεις των γονιών που στερούν το δικαίωμα του παιδιού στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα/η κατανόηση των αναγκών των ατόμων από τους γονείς του/οι αντιστάσεις γονέων ανομοιομορφία ως προς τις ανάγκες και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών (11 επαγγελματίες από τους 23)
 3. Η πολιτική του Κέντρου /Η πολιτική του πλαισίου για τα ΑμεΑ (2 επαγγελματίες)
 4. Ο χρόνος (που μπορεί να διαθέτει ο επαγγελματίας)
 5. Κατά πόσο θα γίνει αντιληπτό αυτό που θέλω να μεταδώσω
 6. Η δημιουργία των ομάδων εξυπηρετούμενων
 7. Θα πρέπει να υπάρχει επίσημη έγκριση
 8. Θα χρειαστώ καθοδήγηση από επαγγελματίες στην αρχή
 9. Ταμπού/κουλτούρα
 10. Δεν είναι εύκολο να μεταδώσουμε τις πληροφορίες σε αυτά τα άτομα, λόγω του ότι δεν επικοινωνούν λεκτικά, είναι βαριάς νοητικής στέρξης
 11. Να προσπαθείς να το εφαρμόσεις σε άτομα με πολύ σοβαρή νοητική αναπηρία και άτομα με αυτισμό
- **Νιώθετε ενδυναμωμένος/νη για την εφαρμογή του προγράμματος; Εάν ναι, πως νομίζετε ότι μπορείτε να συμβάλετε στην εφαρμογή του**
 1. Νιώθω ενδυναμωμένη/οικεία με τις λέξεις και τις έννοιες της λέξης διαπαιδαγώγησης
 2. Ναι, με μηνιαίες ή εβδομαδιαίες συναντήσεις και εκπαιδεύσεις ενοίκων και προσωπικού
 3. Θα το αναλάβει το υπεύθυνο άτομο της δομής και θα έχει την απόλυτη στήριξη και βοήθεια μου
 4. Ναι, με τη δημιουργία ομάδων και για γονείς και για ΑμεΑ
 5. Ναι, θα μεταλαμπαδεύσω όσα έχω μάθει αρχικά στα άτομα που δουλεύουμε στον ίδιο χώρο και παράλληλα στα ΑμεΑ
 6. Ναι, καθώς υπάρχουν οι γνώσεις για εφαρμογή του προγράμματος στα ΑμεΑ
 7. Ναι, νιώθω πλέον ικανή/ος πήρα αρκετά και μπορώ να τα εφαρμόζω και πρακτικά με δραστηριότητες
 8. Αρκετά ενδυναμωμένος. Η βοήθεια και η ενημέρωση προς τους συναδέλφους είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία
 9. Μέσω βιωματικών εργαστηρίων σε παιδιά και γονείς θα μπορούσε να εφαρμοστεί
 10. Πολύ ενδυναμωμένος. Με την εκπαίδευση που έχω λάβει θεωρώ πως μπορώ να υποστηρίξω και να συμβάλω με την εφαρμογή όσων έλαβα από τις εκπαιδεύσεις στις οποίες καταστάσεις βρεθώ
 11. Ναι νιώθω πολύ ενδυναμωμένη. Μπορώ να συμβάλω δημιουργώντας ένα πλαίσιο ενημέρωσης των γονέων και εκπαίδευσης των παιδιών

12. Ναι, νιώθω ενδυναμωμένη (2 επαγ.)
13. Μεταφέροντας τις γνώσεις και τα εργαλεία που εισέπραξα κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου σε συναδέλφους
14. Ναι, νιώθω αρκετά ενδυναμωμένος. Μέσω του σεμιναρίου πήρα αρκετά πράγματα τα οποία οι περισσότεροι δε γνωρίζουν έτσι με αυτό μπορώ να δώσω κάτι καινούργιο
15. Φυσικά νιώθω ενδυναμωμένη εμπλούτισα τις γνώσεις μου, εξοικειώθηκα με τις έννοιες για τα μέρη του σώματος. Θα προσπαθήσω αυτά που έχω μάθει να τα εφαρμόσω στο χώρο εργασίας μου
16. Ναι μπορώ να χαράξω μια ξεκάθαρη πολιτική του Σωματείου και να διδάξω στα μέλη δεξιότητες αντιμετώπισης περιστατικών έντονης σεξουαλικότητας κλπ
17. Αρκετά ενδυναμωμένη. Μπορώ να συμβάλω στην εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιώντας όλα τα εργαλεία που μας διδάχθηκαν
18. Αρκετά αποφασισμένη/ενδυναμωμένη.
19. Αρχικά με το σχηματισμό/δημιουργία ενός προγράμματος σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης εφαρμοσμένο στις ανάγκες των εξυπηρετούμενων σίγουρα θα ήταν βοηθητικό. Είναι η αρχή για κάτι τέτοιο
20. Μετέπειτα θα χρειαστεί η κατάλληλη εποπτεία και καθοδήγηση από τους επαγγελματίες/ομιλητές του προγράμματος
21. Μπορώ να βάλω τα δικά μου όρια και ότι μπορώ να το μεταδώσω και στους ενοίκους του σπιτιού
22. Ναι νιώθω ενδυναμωμένος. Θεωρώ πως οι βιωματικές ασκήσεις και η ανοικτή συζήτηση είναι πιο εύκολο να τεθεί σε εφαρμογή στη δομή μου

- Τι άλλες γνώσεις ή εργαλεία θα σας διευκολύνουν στην εφαρμογή του προγράμματος

1. Εικόνες (γλυπτά, ομοιώματα)
2. Βίντεο
3. Παιχνίδια
4. Λέξεις
5. Βιολογικοί και Νευρολογικοί παράγοντες
6. Επανάληψη του προγράμματος και σε άλλα μέλη του πλαισίου μου
7. Εκπαιδευτικό υλικό
8. Περισσότερες εκπαιδεύσεις
9. Το εγχειρίδιο (2 επαγ)
10. Δραστηριότητες
11. Να αναλύουμε συγκεκριμένα περιστατικά
12. Επανάληψη σεμιναρίων σε τακτά χρονικά διαστήματα και αναβάθμιση σε νέα δεδομένα και νομοθεσίες
13. Όλες οι ασκήσεις που κάνουμε στο σεμινάριο θα με βοηθήσουν για να τις μεταφέρω στους εξυπηρετούμενους μου
14. Συναντήσεις με τους γονείς. Άμεση ενημέρωση και δημιουργία κατάλληλων χώρων για σεξουαλική ικανοποίηση των ΑμεΑ
15. Γνώση τους εγχειριδίου βέλτιστων πρακτικών για τα σεξουαλικά δικαιώματα κλπ
16. Γνώσεις ψυχολογίας και life coaching
17. Εγχειρίδιο με απλές δραστηριότητες

18. Έχω ήδη το εγχειρίδιο του Οικ. Προγραμματισμού, οπότε θα το μελετήσω και σε συνδυασμό με τις σημειώσεις που κράτησα, τις διαδραστικές ασκήσεις που συμμετείχα και την εμπειρία που πήρα από τις συναντήσεις θα προσπαθήσω να το εφαρμόσω
19. Αν είχαμε πιο πολλές πολυθεματικές συγκεντρώσεις θα βοηθούσε στον καλύτερο χειρισμό των προβλημάτων
20. Θα μπορούσε να γίνουν βιωματικές συναντήσεις και με ΑμεΝΑ ώστε να βιώσουμε όλοι στην ομάδα την πολυπλοκότητα στη διαχείριση τους

- **Άλλα σχόλια/παρατηρήσεις**

1. Μεγάλη η σημασία της διαρκούς/συνεχόμενης εκπαίδευσης για τους επαγγελματίες και οι εποπτείες για στήριξη και καθοδήγηση
2. Πολύ χρήσιμα τα σεμινάρια αλλά χρειάζονται οδηγίες από τη διοίκηση
3. Φεύγω αρκετά ικανοποιημένος και εμπλουτισμένος από όλο το σεμινάριο. Ευχαριστώ τους εκπαιδευτές μας
4. Ωραίος χώρος συναντήσεων.
5. Θα προτιμούσε ο χρόνος μεταξύ των συναντήσεων να είναι πιο σύντομος για να μη ξεχνάμε
6. Να ασχολούμαστε διεξοδικά με ανάλυση συγκεκριμένων περιστατικών
7. Ενημερωτικά σεμινάρια προς τους γονείς
8. Είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος με το σεμινάριο και σας ευχαριστώ πολύ για όσα μου δώσατε
9. Θα ήταν καλό να γίνει συνάντηση με τους γονείς με την παρουσία των εκπαιδευτών και στη συνέχεια να υπάρξει μια δημιουργία πλάνου δράσης
10. Σημαντική η παρουσία των εκπαιδευτών τουλάχιστον στην πρώτη συνάντηση με τα παιδιά (που φοιτούν σε σχολεία)
11. Οι γνώσεις και ο τρόπος που έγινε το σεμινάριο (αρκετές ασκήσεις ενεργοποίησης, ομαδικές δραστηριότητες και δημιουργικές δραστηριότητες, ευρηματικές) βοήθησαν σε μια πιο ολιστική και ολοκληρωμένη εικόνα για το θέμα.

(17/11/2023)

Παράρτημα 7Α: Εφαρμογή του προγράμματος «Κράτα με Ασφαλή – Keep me Safe» κατά το 2023

Πληροφορίες για το πρόγραμμα

Το πρόγραμμα «Κράτα με Ασφαλή – Keep me Safe» είναι για άτομα με νοητική αναπηρία που είναι μεγαλύτεροι από 14 χρονών.

Μιλά για τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική αναπηρία.

Για να ξέρουν να προστατεύουν τον εαυτό τους από τη σεξουαλική κακοποίηση.

Το πρόγραμμα το κάνει η ΕΠΑΝΑ για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται σε κέντρα, ιδρύματα ή σπίτια στην κοινότητα.

Μετά οι επαγγελματίες θα το εξηγήσουν στα άτομα.

Τι έγινε το 2023

Το 2023 έγινε ένα πρόγραμμα κατάρτισης στα Λεύκαρα.

Ήταν για 4 μέρες.

Συμμετείχαν 25 επαγγελματίες.

Ήρθαν από όλες τις πόλεις.

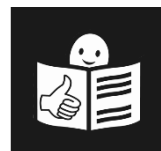
Τι είπαν οι επαγγελματίες για το πρόγραμμα

Σχεδόν όλοι είπαν ότι είναι χρήσιμο πρόγραμμα.

Κάποιοι είπαν ότι θέλουν περισσότερη εκπαίδευση για να το εφαρμόσουν.

Άλλοι είπαν ότι νοιώθουν έτοιμοι να το εφαρμόσουν.

Πρέπει να υπάρχουν και οδηγίες στην κάθε δομή για το πρόγραμμα.

Παράρτημα 8: Λεξικό - Τι σημαίνουν ορισμένες λέξεις

- **Αυτοσυνηγορία**

Σημαίνει να μιλώ για τον εαυτό μου.

- Μιλώ και για την ομάδα μου
- Μαθαίνω για τα δικαιώματά μου
- Λέω τις επιθυμίες μου
- Αποφασίζω για τον εαυτό μου

- **Δικαιοπρακτική ικανότητα**

Όταν μπορεί να πάρει κάποιος μια σημαντική απόφαση.

Να μπορεί να διαλέγει κάτι όπως που να ζήσει, με ποιον να ζήσει.

Δικαιοπρακτική ικανότητα σημαίνει ότι μπορεί να κάνει πράγματα.

Μπορεί να αποφασίζει μόνη/ος ή με βοήθεια.

- Για να μπορεί να κάνει συμβόλαια
- Να έχει λογαριασμό στην τράπεζα
- Να παίρνει αποφάσεις για την υγεία του
- Να έχει δικαίωμα να λάβει μέρος στην πολιτική
- Να έχει δικαίωμα ψήφου.
- Να βάζει υποψηφιότητα

Δεν πρέπει να αποφασίζουν άλλοι εάν κάποιος έχει ικανότητα ή όχι.

Δεν πρέπει να τους κηρύσσουν «ανίκανους».

- **Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Αυτοσυνηγόρων**

Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Αυτοσυνηγόρων αποτελείται από οργανώσεις ατόμων.

Είναι οργανώσεις αυτοσυνηγόρων από διαφορετικές χώρες της Ευρώπης.

Το ονομάζουμε EPSA για συντομία.

Είναι μέρος του Inclusion Europe που σημαίνει Ευρωπαϊκή Συμπερίληψη.

- **Ιδρύματα**

Τα ιδρύματα είναι κτίρια όπου ζουν άτομα με νοητική αναπηρία μαζί με πολλά άλλα άτομα επίσης με νοητική αναπηρία.

Ζουν χωριστά από άλλους ανθρώπους.

Ζουν για 24 ώρες τη μέρα και κάθε μέρα.

Μερικές φορές αυτό συμβαίνει χωρίς αυτοί να το θέλουν.

Τα άτομα που ζουν σε ιδρύματα πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες του ιδρύματος.

Δεν μπορούν να αποφασίσουν μόνοι τους.

- **Νοητική αναπηρία**

Η νοητική αναπηρία δεν είναι ασθένεια.

Είναι μια κατάσταση που ο άνθρωπος γεννιέται μαζί της.

Μπορεί να έχει και κάποιο σύνδρομο.

Όσοι έχουν νοητική αναπηρία, είναι πιο δύσκολο να καταλαβαίνουν πληροφορίες.

Είναι πιο δύσκολο να μάθουν νέα πράγματα.

Αυτό δυσκολεύει την καθημερινή ζωή.

Τα άτομα με νοητική αναπηρία χρειάζονται συχνά υποστήριξη.

Υποστήριξη στη μάθηση ή και στην εργασία ή και στο σπίτι.

Υπάρχουν πράγματα που μπορούν να κάνουν τη ζωή πιο εύκολη.

Για παράδειγμα, πληροφορίες σε κείμενα για όλους (easy to read).

Μερικοί άνθρωποι ονομάζουν τη νοητική αναπηρία μαθησιακές δυσκολίες.

- **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών**

Το ονομάζουμε ΟΗΕ για συντομία ή Ηνωμένα Έθνη: Η.Ε.

Τα Ηνωμένα Έθνη είναι ένας διεθνής οργανισμός.

Έχει 193 χώρες μέλη.

Λειτουργεί για την ειρήνη και την ασφάλεια σε όλον τον κόσμο.

Ο ΟΗΕ έχει έδρες σε διαφορετικά μέρη (Νέα Υόρκη, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και στη Γενεύη, στην Ελβετία).

Ο ΟΗΕ κάνει διεθνείς Συμβάσεις δηλαδή Συμφωνίες με όλα τα κράτη.

- **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες - ΣΔΑΑ**

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι ένα σημαντικό έγγραφο.

Είναι μια σημαντική Συμφωνία.

Είναι μια Συμφωνία μεταξύ πολλών κρατών.

Προσπαθεί ο κόσμος να σέβεται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

- **Συμπερίληψη**

Σημαίνει ότι λαμβάνω μέρος στις αποφάσεις.

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η άποψη μου.

Συμπερίληψη είναι η αναγνώριση της αξίας κάθε ατόμου.

Σημαίνει πως όλοι οι άνθρωποι είμαστε μέλη της κοινωνίας.

Όλοι είμαστε ίσοι, χωρίς ταμπέλες.